

HIS350

Muslims i Storbritannia:

”The Racial and Religious Hatred Act 2006”

Ruben Gentékos

Disposisjon:

Kap:		Side:
1:	Introduksjon	3
1.1:	Innledning	3
1.2:	Hypotese og problemstilling	3
1.3:	Forskningslitteratur på området	6
1.4:	Kildemateriale	6
1.5:	Rasebegrepet i Storbritannia	9
2:	Historisk bakgrunn	11
2.1:	Immigrasjon	11
2.2:	Britiske minoritetslover	16
2.3:	Integrasjonspolitik	18
2.4:	Islamofobi	21
3:	Muslimsk organisering i Storbritannia	28
3.1:	Historikk	28
3.2:	Viktige organisasjoner	32
3.3:	Resultater	35
4:	Opptakt til loven og tidligere forslag	37
4.1:	The Public Order Act 1986	37
4.2:	Private Members Bill 1 2000	38
4.3:	Regjeringens 1. forsøk 2001-2002	39
4.4:	Private Members Bill 2 2002-2004	41
4.5:	Regjeringens 2. forsøk 2005-2006	42
5:	The Racial and Religious Hatred Act 2006	45
5.1:	Regjeringens 3. forsøk 2005-2006	45
5.2:	Videre behandling av loven	49
6:	Diskusjon rundt loven	52
6.1:	Motiv for loven	52
6.2:	Aktører	54
6.3:	Argumenter i debatten	67
7:	Konklusjon	76
8:	Litteratur og kilder	80

1: Introduksjon

1.1: Innledning

The Racial and Religious Hatred Act 2006 er en lov som 16. februar 2006 ble vedtatt av det britiske parlamentet. Denne har til hensikt å slå ned på religiøs diskriminering, et felt som hittil har vært mangelfullt dekket i britiske lover. Forslaget har imidlertid møtt mye motstand fra ulike hold, og regjeringens forslag var til behandling i tre forskjellige utgaver mellom 2001 og 2006. Dette var et svært viktig lovforslag for muslimer og andre minoritetsgrupper som ikke har blitt beskyttet mot religiøs diskriminering gjennom eksisterende lover. Oppgaven vil hovedsaklig fokusere på debatten som oppsto rundt regjeringens tredje lovforslag av 2005, og de ulike faktorene som førte fram til den endelige loven. Jeg vil også vise til ulike organisasjoners syn på lovforslaget, og undersøke i hvilken grad muslimske interesser spilte en rolle i denne prosessen. I tillegg vil jeg undersøke de ulike argumentene som ble brukt i debatten, slik som ytringsfrihet, religiøse rettigheter og islamofobi, og vise i hvilken grad disse var relevante for det endelige utfallet.

1.2: Hypotese og problemstilling

I kjølvannet av 11. september 2001 foreslo den britiske regjeringen for første gang å innføre et lovforslag som skulle beskytte spesifikt mot religiøs diskriminering. Selv om dette i første omgang ble stemt ned etter motstand fra Overhuset, representerte dette likevel en kraftig endring i det politiske klimaet og regjeringens politikk. Muslimske organisasjoner og enkeltpersoner hadde helt siden midten av 1970-tallet fremmet ønske om en slik lov, uten å få gjennomslag. Eksisterende lover hadde historisk sett fokusert utelukkende på nasjonalitet eller rase.

The Race Relations Act 1976 var den første loven som spesifikt tok for seg problemet med rasemessig diskriminering, noe som inkluderte uttalelser og gjerninger som kunne lede til rasehat. Dette ble av de fleste minoritetene oppfattet som en viktig lov, men problemene meldte seg raskt. Loven unnlot nemlig å nevne religiøst hat, og fokuserte utelukkende på rasehat. Ordlyden i lovteksten gjorde også at det oppsto uenigheter om hva som skulle menes

med raser. I lovt teksten nevnes sikher og jøder spesielt som grupper som skulle beskyttes under denne loven, mens minoritetsgrupper som blant andre muslimer ikke hadde den samme beskyttelsen.

The Racial And Religious Hatred Bill representerte den siste i rekken av lovforslag som har en direkte innvirkning på minoritetsgrupper i Storbritannia, slik som for eksempel de ulike Race Relations Acts som var ment å beskytte mot rasisme og rasemessig hat. Sett i lys av det representerer dette lovforslaget en naturlig utvikling over tid, men det er dog flere trekk ved denne loven som representerer noe særskilt nytt. For det første er dette det første lovforslaget fra regjeringshold som spesifikt ønsker å gjøre noe med religiøst hat. Det at lovt teksten tok sikte på å gi religiøse minoriteter beskyttelse, og ikke bare etniske grupperinger, gjorde at forslaget skilte seg ut i forhold til tidligere lover om diskriminering. For det andre er det mye som tyder på at dette lovforslaget på mange måter hadde direkte sammenheng med 11. september 2001 og reaksjonene i etterkant av dette. Dette viser seg blant annet ved at første gangen dette ble foreslått fra regjeringshold var i november samme året som en del av Anti-Terrorism, Crime and Security Bill 2001, bare to måneder etter angrepene i New York og Washington.

Det oppsto en drastisk endring i både det samfunnsmessige og politiske livet som følge av 11. september, og verdens øyne ble med ett satt på de muslimske minoritetene i vesten. I Midtøsten og andre muslimske regioner reagerte USA og andre vestlige land, blant annet Storbritannia, med konvensjonell militærmakt. Dette gjaldt spesielt Afghanistan, hvor Taliban kontrollerte det meste av landet og Al-Qaida, med Osama bin Laden i spissen, fikk oppholde seg fritt. Store deler av landet ble bombet, og USA forsøkte deretter å bevise at Irak sto i ledtog med Al-Qaida, i tillegg til å ha programmer for å utvikle masseødeleggelsesvåpen. Resultatet ble en amerikansk og britisk invasjon av Irak, og Saddam Hussein ble fjernet fra makten. Disse militæroperasjonene er eksempler på hvordan USA og Storbritannia reagerte i etterkant av 11. september. Slike reaksjoner er kun mulig når man snakker om et utenrikspolitisk ”problem”, men i dette tilfellet var det også snakk om en innenrikspolitisk affære. London ble raskt utpekt som hovedsete for disse ekstreme miljøene i Europa av mange eksperter, noe som viste seg å stemme da London ble rammet av selvmordsbombere 7. juli 2005. Dette markerte en bekreftelse på at terror begått under dekke av å representere religionen islam var blitt et internasjonalt problem, og ikke utelukkende kunne løses ved hjelp av militære virkemidler.

Vi må på bakgrunn av disse opplysningene stille oss noen spørsmål rundt dette:

- 1 Hva var grunnen til at regjeringen i Storbritannia ønsket å innføre en slik lov i etterkant av 11. september?
- 2 Hvorfor ble dette lovforslaget oppfattet som så kontroversielt at det tok fem år å få loven godkjent?
- 3 Hvilke deler av lovteksten dreide debatten seg først og fremst om?

Vi kan med utgangspunkt i disse punktene utlede ulike hypoteser omkring loven, som alle kan være med på å besvare spørsmålene. Disse hypotesene er ikke nødvendigvis motsigende, men kan sammen være med på å forklare begivenhetenes gang.

Hypoteser:

- 1 Etter 11. september oppsto det *et behov* i det britiske samfunnet for en lov som spesifikt kunne slå ned på religiøst hat og islamofobi. En økende grad av angrep på muslimer og diskriminering av religiøse minoriteter i vesten gjorde at regjeringen gikk inn for loven på tross av at de bare et år tidligere hadde forkastet et tilsvarende forslag. Det var nettopp regjeringens nye politikk som lå til grunn for dette, og loven var *ikke et resultat av sterkere muslimsk organisering*.
- 2 Labourregjeringen hadde en solid stemmebase i det muslimske miljøet, og risikerte å miste mange muslimske stemmer etter 11. september da de nye anti-terrorlovene ble vedtatt. Loven ble derfor foreslått for å unngå *en velgerflukt*. Dette kan være en del av forklaringen på hvorfor denne loven i flere omganger ble foreslått som en del av kontroversielle lover som ville ha en negativ innvirkning på det muslimske miljøet. Tilleggene denne loven foreslo var ment å fungere som en motvekt mot de begrensinger antiterrorlovene medførte for det muslimske miljøet i Storbritannia.
- 3 Regjeringens gjentatte motstand mot å innføre begrepet ”intensjon” i lovteksten kan tyde på at loven var ment som *et verktøy* for myndighetene i den spente situasjonen etter 11. september. Lovteksten i sin opprinnelige form ville gitt politiet en utvidet myndighet i forhold til hvem som kunne etterforskes og anholdes, siden en intensjon

om å skape eller oppfordre til religiøst hat ikke ville vært nødvendig for å kunne bli dømt. Dette ville gjøre det lettere å beskytte det muslimske miljøet fra religiøst rettede angrep, men ville interessant nok også kunne brukes mot ytterliggående muslimer. Man kan lett se for seg at den opprinnelige lovteksten ville kunne blitt brukt til å dempe retorikken til enkelte imamer som blant annet oppfordret til hat mot jøder og kristne, og vesten generelt.

- 4 Kontroversene rundt lovteksten dreide seg i stor grad om i hvilken grad religiøse rettigheter og beskyttelse mot religiøst rettet hat skulle gå på bekostning av *ytringsfriheten*. Dette var et svært viktig poeng for både sekulære og religiøse organisasjoner, og skulle komme til å bli et av de viktigste punktene i debatten rundt regjeringens opprinnelige lovforslag av 2005.

1.3: Forskningslitteratur på området

Litt av problemet med å skrive om en lov som er så ny at den ennå ikke har trådt i kraft, er at det er lite forskningslitteratur omkring kjernedelen av oppgaven. Derimot finnes det store mengder litteratur som belyser bakgrunnen for oppgaven, dette gjelder blant annet muslimsk immigrasjon til Storbritannia, regjeringens integrasjonspolitik og muslimsk organisering i vesten. I tillegg til dette kan forskningslitteraturen også kaste lys over begrepet islamofobi, et begrep som på mange måter kan sies å være en drivkraft bak lovforslaget. Jeg vil bruke denne forskningslitteraturen i stor grad i kapitlene som omhandler bakgrunnshistorien, mens hovedkapitlene i hovedsak vil være støttet av et kildemateriale som stort sett er av nyere dato. Enkelte momenter i hoveddelene av oppgaven, som informasjon om muslimske organisasjoner i Storbritannia samt detaljer om muslimske politikere, vil derimot kunne belyses ved hjelp av forskningslitteraturen.

1.4: Kildemateriale

Det viktigste kildematerialet for denne oppgaven er de ulike lovforslagene frem til den endelige lovteksten. Ved å studere forandringene mellom disse vil argumentene i debatten tre klarere frem. I tillegg reflekterer disse utkastene debatten ellers i det britiske samfunnet, og ved å supplere kildene med transkripsjoner fra debatten i Overhuset vil vi også få innsikt i selve prosessen lovteksten har gjennomgått. Jeg har også innhentet eldre lover som har direkte

sammenheng med lovforslagene, og vil gjøre bruk av disse der de kan kaste lys over oppgaven. Dette gjelder spesielt The Race Relations Act 1976. Denne loven står i en særstilling, nettopp fordi dette var den første loven som virkelig hadde til hensikt å gi minoritetsgrupper i Storbritannia et godt rettsvern. Det var også utgangspunktet for en skjevhet som muslimske grupper har pekt på i etterkant, nemlig det faktum at jøder og sikher ble regnet som egne raser og dermed kunne beskyttes av denne loven selv når det gjaldt religiøs diskriminering, i motsetning til muslimer og andre religiøse minoritetsgrupper. I tillegg vil The Public Order Act 1986 være en viktig kilde, da det er nettopp denne loven The Racial and Religious Hatred Act vil gjøre forandringer i.

Det finnes også andre viktige kilder utenom lovtekstene. Dette innebærer blant annet uttalelser fra personer eller organisasjoner som er sentrale i debatten og selve prosessen med å gjennomføre loven. Mye av denne informasjonen finnes på internett, og jeg vil gjøre bruk av disse kildene i tilfeller hvor jeg for eksempel skal presentere synet til en spesiell organisasjon eller person. Ved å sitere informasjon eller uttalelser fra organisasjonens hjemmesider kan jeg kaste lys over sentrale deler av oppgaven, samt bidra til å sette organisasjonens politikk inn i en kontekst. Likeledes vil utdrag fra ulike avisartikler kunne brukes som andrehåndskilder i sammenheng med andre kilder, og vil være spesielt aktuelle i delene som omhandler debatten rundt regjeringens opprinnelige lovforslag av 2005.

Under mitt feltarbeid i London fra 17. januar til 24 januar 2006 oppsøkte jeg ulike muslimske miljøer, i tillegg til organisasjoner som arbeider for menneskerettigheter og antirasisme. Jeg forsøkte også å få organisert intervjuer med talsmenn for regjeringen, noe som viste seg å være en svært vanskelig prosess. På grunn av dette velger jeg derfor istedet å vise til offisielle uttalelser fra regjeringshold og artikler i media som kan belyse regjeringens standpunkt i denne saken.

Det ble etterhvert klart at det var Muslim Council of Britain som var den viktigste muslimske organisasjonen i forhold til denne oppgaven. Gjennom dem samlet jeg inn kildemateriell og annen litteratur omkring islam i Storbritannia, i tillegg til at jeg ble satt i kontakt med ulike personer som hadde kjennskap til de muslimske miljøene i Storbritannia. En av disse var Mohamed Abdul Aziz som hadde tilknytning til både The Commission for Racial Equality (CRE), The Muslim Council of Britain (MCB) og Liberty, en organisasjon som arbeider for menneskerettigheter. Det viste seg at Abdul Aziz på mange måter hadde en særstilling innen

det organiserte muslimske miljøet, noe som også blir støttet fra annet hold, blant annet i en blogg fra nettstedet "Comment is free".¹ Her peker Faisal Bodi, tilknyttet al-Jazeera og The Guardian, på at Abdul Aziz på grunn av sine bånd til CRE, MCB og diverse andre organisasjoner gjør ham til en svært viktig talsmann for muslimsk interesser knyttet til likhet og antidiskriminerende arbeid. Det er nettopp på grunn av de ulike tilknytningene at Faisal Bodi hevder at:

"Holding all these positions makes him the single most important driver of the Muslim equality agenda in the country at a critical time..."²

Det viste seg også at Abdul Aziz, i samarbeid med British Humanist Association (BHA), var med på å utforme en samordnet rapport til regjeringen angående opprettelsen av lovteksten i 2004. Denne briefinggen var et samarbeid mellom ulike organisasjoner, BHA, The British Muslim Research Centre (BMRC) og Justice. Jeg vil bruke uttalelser fra Abdul Aziz gjennom oppgaven der de kan være med på å kaste lys over spørsmål og hendelser. Grunnen til at jeg velger å bruke ham på denne måten er at Abdul Aziz på grunn av sine mange verv i ulike organisasjoner har fått mulighet til å se denne loven og den påfølgende debatten fra mange sider, og derfor har inngående kjennskap til kjernepunktene i denne oppgaven. I tillegg har han god kjennskap til de muslimske miljøene i Storbritannia. Selv om Abdul Aziz har tilknytning til mange ulike organisasjoner, alle med fokus på menneskerettigheter, antirasisme og likhet, representerer ikke uttalelsene hans utelukkende organisasjonenes syn. Isteden uttaler han seg på privat grunnlag, og det er nettopp i lys av hans private observasjoner at jeg velger å inkludere ham i oppgaven.

Under feltarbeidet samlet jeg også inn kildemateriell fra ulike organisasjoner, slik som The Commission for Racial Equality, The Muslim Council of Britain og ulike lovforslag fra The Race Relations Act 1976 til det endelige utkastet til The Racial and Religious Hatred Act. Alt dette samt uttalelsene til Abdul Aziz vil være en viktig del av oppgaven. Rapportene fra The Commission on British Muslims and Islamophobia fra 1997 og 2004 vil også være svært viktige i de delene av oppgaven som omhandler islamofobi, og argumentene som ble brukt i debatten omkring dette.

¹ Webside tilknyttet The Guardian med mål om å skape frie debatter på internett

² http://commentisfree.guardian.co.uk/faisal_bodi/2006/05/whose_equality_agenda.html

1.5: Rasebegrepet i Storbritannia

I denne oppgaven vil begrepet rase og "Race" bli brukt til en viss grad. Dette trenger en forklaring, da dette er et kontroversielt begrep, og omdiskutert i vitenskapelige kretser. Nyere forskning har gjort at det biologiske rasebegrepet i stor grad ikke er holdbart lenger, blant annet fordi forskjellene i DNA ikke er store nok til å rettferdiggjøre en inndeling i raser. I løpet av de siste tiårene har derfor mange forskere forlatt det gamle rasebegrepet, og heller fokusert på slektslinjer. Dette kalles på engelsk Ancestry.

I historiefaget er det en tendens til å regne rasebegrepet som en sosial konstruksjon, og noen foretrekker å bytte ut ordet rase med befolkningsgruppe eller populasjon. Likevel blir ordet rase ofte brukt, både i muntlig tale og i litteraturen, selv av dem som er motstandere av det formelle rasebegrepet. Dette kan komme av at ordet er godt innarbeidet i språket, men trolig er mye av grunnen at begreper som etniske grupper og populasjonsmengder ikke beskriver hva en forsker ønsker å forklare i samme grad som det mer innarbeidete ordet rase. Selv om man godtar at rase er en sosial konstruksjon, og ikke har stor støtte i arvelæren, er begrepet likevel nyttig når man snakker om forskjellige etniske grupper av mennesker.

I Storbritannia blir begrepet "Race" hyppig brukt, både i media og i lovsammenheng. Det er da viktig å huske på at det da blir brukt i betydningen etnisk tilhørighet, og i ytterst få tilfeller er rasistisk motivert. I Norge har media og rettsvesen blitt mer oppmerksom på dette de senere årene, og uttrykk som "etnisk tilhørighet", "utenlandsk opprinnelse" og "av afrikansk opprinnelse" er eksempler på ord som heller blir brukt i tilfeller hvor ordet rase lett kunne blitt brukt. I denne oppgaven vil jeg bruke ordet rase i de tilfellene hvor dette baserer seg på britiske uttrykk, istedet for selv å omgjøre begrepet etter eget hode. Eksempler på dette er blant annet "The Race Relations Act 1976". Dette vil bli omtalt som en raselov, da det nettopp er det den blir kalt i britisk rettsvesen. I Storbritannia stammer rasekategoriene i hovedsak fra kolonitiden, og det er dette som ligger til grunn for formuleringen i de ulike lovene som dreier seg om "Race Relation".

I Storbritannia ble alle ikkehvite tradisjonelt inndelt i to kategorier, "Black" og "Asian", og denne tankegangen står fremdeles sterkt i rettssystemet. Det er altså relativt vanlig å plassere muslimer under betegnelsen asiater i rettssystemet, selv om dette er en grov forenkling av virkeligheten. En tredjedel av muslimene i Storbritannia er nemlig ikke asiater, noe som

utgjør godt over en halv million muslimer.³ Selv om man i dag i vanlig dagligtale opererer med mer dekkende uttrykk som for eksempel ”of Middle-Eastern descent”, baserer store deler av britisk lovverk seg fremdeles på en mindre nyansert begrepsmodell.

Når det gjelder resten av oppgaven vil jeg i den grad det er mulig bruke ord som etnisk tilhørighet, og andre uttrykk som ikke kan forstås negativt.

³ Islamophobia: Issues, Challenges and Action 2004, s.13

2: Historisk bakgrunn

2.1: Immigrasjon

Før 1600

De fleste muslimene som bor i Storbritannia i dag kom som en følge av økt immigrasjon etter andre verdenskrig, men kontakt mellom muslimer og briter strekker seg svært langt tilbake i tid. Offa av Mercia, som døde i 796, var en mektig anglo-saxisk konge som hersket over deler av Storbritannia. Enkelte av myntene som bar hans navn var preget med arabiske innskrifter, og var beregnet for handel med muslimer, fortrinnsvis det muslimske Spania. Arkeologiske funn, blant annet en brosjé med en islamsk inskripsjon fra Ballycottin i Irland⁴ støtter opp under teoriene om at det kan ha vært kontakt allerede så tidlig som på 800-tallet.⁵ I sentrum av denne brosjén står det skrevet ”I Allahs navn” på arabisk. Andre og sikrere kilder, slik som Canterbury Tales referer til islamske lærde i 1386 i prologen. Her nevnes det at det blant pilgrimene som reiste til Canterbury befant seg en doktor som hadde fått sin medisinske kunnskap fra blant andre Ibn Sina og Ibn Rushd, som begge var muslimske lærde.⁶ Selv om det ikke finnes noen kontinuitet mellom denne historiske kontakten og dagens muslimer i Storbritannia viser det seg likevel at denne historikken er viktig for muslimene selv. Organisasjoner som The Muslim Council of Britain og Salaam nevner dette i sin tidslinje over muslimsk historikk på de britiske øyer, og det kan således sies å være en del av den muslimske identiteten og selvbildet for britiske muslimer.

Ca. 1600 til 1800

Fra 1600-tallet regner vi med at det fantes en liten gruppe muslimer bosatt på britisk jord. Det finnes blant annet dokumenter som refererer til en ”sect of Mahomatens” i London i 1641, noe som kan henseile enten på muslimske innflyttere, eller briter som hadde vendt om til islam.⁷ Fra midten av 1600-tallet oversatte Alexander Ross for første gang Koranen til engelsk, og på 1700-tallet opplevde Storbritannia den første innvandringsbølgen av en viss størrelse fra India. Denne besto av sjømenn som var blitt rekruttert fra ”The East India

⁴ Denne brosjén blir kalt ”The Ballycottin Cross”

⁵ Muslims in Britain 2004, s. 1

⁶ http://www.salaam.co.uk/themeofthemonth/september03_index.php?l=22

⁷ http://www.salaam.co.uk/themeofthemonth/september03_index.php?l=23

Company”. Disse bygde opp de første muslimske samfunnene i kystbyene i Storbritannia. Dette var altså den første muslimske immigrasjonen til Storbritannia som satte et visst preg på samfunnet. Muslimene på denne tiden besto av en liten gruppe, men immigrasjonen gjorde tross alt at muslimene på denne tiden fikk et lite fotfeste på britisk jord.⁸

Ca. 1800 - 1945

Den neste store innvandringsbølgen kom ikke før gode hundre år senere, i kjølvannet av åpningen av Suez kanalen rundt 1869. Dette ble startskuddet for en stadig økende handel mellom Østen og Vesten, og denne handelen brakte blant annet muslimske arbeidere fra Yemen og Somalia til London og havnebyer som Cardiff, Liverpool og Pollokshields. På få år steg antallet muslimer i Storbritannia kraftig, og i etterkant av åpningen av kanalen befant det seg ca 70.000-80.000 arbeidere fra Yemen i Storbritannia. Det gjorde denne gruppen til den hittil største muslimske gruppen i Storbritannia, og sørget for at muslimsk tilstedeværelse på de britiske øyer ble et vanligere syn.⁹ Selv om noen av disse valgte å bosette seg fast i Storbritannia, vendte de aller fleste likevel tilbake til sitt opprinnelige hjemland, og den muslimske tilstedeværelsen holdt seg derfor på et lavt nivå fram til neste innvandringsbølge. Dog var frøet sådd, og selv om det skulle gå mange år før antallet muslimer i Storbritannia steg til det samme nivået, hadde islam for alvor gjort seg gjeldende i Storbritannia.

Commonwealth

Det er først i perioden etter andre verdenskrig at moderne muslimsk historie i Storbritannia for alvor begynner. I etterkrigsårene opplever vesten den aller største muslimske immigrasjonen noensinne, og det store flertallet av muslimer som bor i Storbritannia i dag, stammer fra denne. Selv om Storbritannia på denne tiden var vant til muslimsk tilstedeværelse, hadde man aldri opplevd en immigrasjon i denne størrelsesordenen. Fra 1945 til 1962 var innvandring fra britiske kolonier og land som var medlemmer av det britiske Commonwealth fritt for restriksjoner.¹⁰ Dette betydde i praksis at de som var født i de britiske koloniene hadde britisk statsborgerskap på lik linje med de født i Storbritannia. Var man for eksempel født i India, var man automatisk britisk statsborger, og kunne fritt bosette seg i Storbritannia. Innvandring fra disse landene var derfor helt uten restriksjoner, og et svært viktig bidrag til tiltrengt arbeidskraft. Det ble faktisk oppfordret til innvandring på grunn av

⁸ Muslims in Britain 2004, s.1

⁹ Muslims in Britain 2004, s.2

¹⁰ Nielsen 1992, s.39

mangel på arbeidskraft i etterkrigsårene, spesielt i tekstil- og stålindustrien i Yorkshire og Lancashire. Mange menn var blitt drept under krigen, og man trengte å få nasjonen på fote igjen.

Det var først i 1931, etter at de fleste koloniene vant sin uavhengighet, at uttrykket Commonwealth ble brukt i praksis. Mange anser dette for å være et uttrykk for Storbritannias ønske om å beholde sin status som stormakt, nemlig gjennom å knytte tette bånd til sine tidligere kolonistater. Det å gi innbyggerne i disse tidligere koloniene rettigheter som britiske statsborgere, fungerte på mange måter som en gulrot. De nye nasjonalistiske og antikolonialistiske kreftene ble på denne måten temmet, og handel og arbeidskraft kunne flyte fritt mellom Storbritannia og landene som omfattet Commonwealth. Dette skjedde i kjølvannet av andre verdenskrig, og sørget for rikelig tilgang på billig arbeidskraft for å bygge opp samfunnet og industrien etter krigen. Disse arbeiderne hadde like store rettigheter som alle etniske briter. Dette ble regnet som relativt uproblematisk og en positiv effekt av The Commonwealth Act fram til 1958, da protester mot den fargede befolkningen brøt ut.¹¹

Storbritannias immigrasjonspolitik ble på denne måten formet av Commonwealth. Politikken dreide seg om å gi innbyggerne i de tidligere kolonistatene rettigheter på lik linje med de som bodde i Skottland og Wales.¹² Dette betydde i praksis at mennesker fra store deler av Asia, samt Kypros og andre kolonier hadde like rettigheter som etniske briter. Disse personene ble først kalt "subject of the Crown", men begrepet ble senere forandret til "citizen of the Commonwealth" da koloniene gradvis gjenvant sin uavhengighet. Dette førte til en frihet for personer fra kolonistatene som mange mente var for stor. Kritikerne pekte på at disse rettighetene gav enormt mange mennesker britisk statsborgerskap, og med åpne grenser ville det eksisterende lovverket være ute av stand til å kontrollere immigrasjonen til Storbritannia fra de tidligere koloniene.

1945 til 1950

Man deler den muslimske innvandringen i etterkrigstiden inn i flere epoker, og disse representerte gjerne ulike etniske grupper. Den første muslimske innvandringsbølgen etter andre verdenskrig kom fra Asia på slutten av 1940-tallet. Denne representerte bare en forsiktig start på den massive immigrasjonen som skulle komme. Innvandring fra det indiske

¹¹ Kepel 1997, s.99

¹² Kepel 1997, s.98

kulturområdet utgjorde i denne perioden bare en liten gruppe, og stammet i hovedsak fra mannskap som hadde tjenestegjort på britiske skip under krigen. Dette skyldtes gjerne at disse mennene ofte var unge og enslige, og i etterkant av krigen trengte disse inntekter da deres arbeidskraft på skipene ikke lenger behøvdes. Disse menneskene hadde få personlige bånd, og kunne i løpet av kort tid bosette seg i Storbritannia.

1950 til 1961

Fremdeles fantes det svært få muslimer på det britiske fastlandet, men dette forandret seg på begynnelsen av 1950-tallet. Da så man den andre muslimske innvandringsbølgen etter andre verdenskrig, og denne besto hovedsaklig av menn fra India og Pakistan. Tall fra 1951 viser at det på denne tiden var omtrent 23.000 muslimer i Storbritannia, inkludert de nye immigrantene. Bare noen få år etter denne kom en ny bølge med muslimske immigranter fra Afrika, fortrinnsvis Kenya og Uganda. Disse var ofte av asiatisk opprinnelse, og hadde opplevd diskriminering i Afrika. Muligheten for å slå seg ned i Storbritannia var for dem fristende, og den økonomiske veksten i Storbritannia på 1950-tallet bidro nok også sterkt. Et stykke ut på 1950-tallet begynte Storbritannia å reise seg økonomisk etter andre verdenskrig, og den stadig økende innvandringen begynte å bli et problem for myndighetene. Det høye antallet nye innvandrere hvert år gjorde at myndighetene innså at Storbritannia ville få problemer med blant annet arbeidsløshet hvis ikke nye lover ble vedtatt. Stadig flere muslimer og andre minoritetsgrupper i de britiske koloniene hadde fått øynene opp for at Storbritannia var en fristende arbeidsplass. Svært mange valgte å bosette seg i noen få år i Storbritannia og legge seg opp penger, for siden å returnere til hjemlandet og stifte familie. Disse første arbeidsinnvandrene var nesten uten unntak enslige unge menn. En slik fri innvandringsflyt kunne ikke vare evig, og rundt 1960 ble det klart at myndighetene snart ville innføre strengere krav for personer som ønsket å bosette seg i Storbritannia. Dette førte til en eksplosiv økning i antall immigranter som ønsket å bosette seg i Storbritannia i forkant av at de nye restriksjonene skulle tre i kraft, og allerede i 1961 utgjorde antallet muslimer i Storbritannia 82.000.¹³

Selv om de fleste land i Europa valgte å gradvis stenge grensene for innvandring fra ikke-europeiske land, var Storbritannia tidligere ute enn mange andre. Svært mange europeiske land begynte prosessen først tidlig på 1970-tallet, men da ofte med mulighet for

¹³ Muslims in Britain 2004, s.3

familiegjenforening for dem som allerede var kommet. Myndighetene i de respektive landene hadde på mange måter gått ut fra at innvandrerne ville returnere til hjemlandet sitt når de hadde arbeidet en stund, noe som i de fleste tilfeller ikke viste seg å stemme. Det at myndighetene begynte arbeidet med å stenge grensene samtidig som man lot muligheten for familiegjenforening være åpen førte ironisk nok til at innvandringen i denne perioden tok seg opp på ny. Denne innvandringsbølgen besto hovedsaklig av familiemedlemmer som ønsket å bosette seg i vesten sammen med dem som allerede hadde etablert seg. I Storbritannia kom denne bølgen i forkant av restriksjonene i 1962, mens mange andre europeiske land opplevde det samme noe senere.¹⁴

1962 til i dag

Innvandringsmønsteret forandret seg i 1962, da nye og strengere restriksjoner ble lagt på innvandring. Da The Commonwealth Immigrants Act 1962 fjernet regelen om automatisk britisk statsborgerskap hvis man var født i et land underlagt det britiske Commonwealth, falt innvandringen drastisk. Etter dette har det kommet flere lover som ytterligere har begrenset innvandringen, men antallet muslimer i Storbritannia har likevel økt kraftig. Det relativt høye antallet fastboende muslimer i Storbritannia rundt 1962 sørget etter dette for en stødig vekst, og knappe ti år senere i 1971 var antallet muslimer i Storbritannia steget til 369.000. Året etter skulle tallet komme til å bli enda høyere. I Uganda bestemte Idi Amin seg for å utvise 60.000 mennesker av asiatisk opprinnelse, hvorav store deler av denne gruppen var muslimer. Mange av disse endte opp i Storbritannia.¹⁵ Tall fra 2001 viser at antallet muslimer i England, Skottland og Wales til sammen utgjør omtrent 1.6 millioner. Dette tilsvarer omtrent 3 prosent av det totale folketallet, og gjør muslimene til den største minoritetsgruppen i Storbritannia. Av disse er rundt halvparten født i Storbritannia.¹⁶

I London og området rundt finner vi størstedelen av muslimene som er bosatt i Storbritannia, omtrent 1 million muslimer. Dette utgjør 16 prosent av befolkningen i dette området. Utenom London finner vi de største muslimske konsentrasjonene i Bradford, Leeds, Oldham og Birmingham. Innenfor alle disse områdene finnes det også klart definerte bydeler hvor muslimer fra det indiske kulturområdet bor, mens muslimer med bakgrunn fra andre land har sine egne områder. På grunn av de ulike innvandringslovene og restriksjonene har den

¹⁴ Fetzer 2005, s.2-3

¹⁵ Muslims in Britain 2004, s.3

¹⁶ Muslims in Britain 2004, s.5

muslimske befolkningen i Storbritannia på mange måter blitt formet over tid uten en stor jevnlig tilstrømming fra Midtøsten eller det indiske kulturområdet.¹⁷ I tillegg har Labourpartiet hatt en lang tradisjon for støtte til muslimske minoriteter, og dette har blant annet skapt rom for en stor og variert muslimsk befolkningsgruppe, noe som det store antallet muslimske organisasjoner og moskeer vitner om. Med denne økningen har det muslimske miljøet satt sitt preg på London, og det store antallet gjør at det nå finnes egne bydeler hvor muslimene er i flertall.

2.2: Britiske minoritetslover

Fra andre halvdel av 1960-tallet ble det mer og mer klart at store deler av det muslimske miljøet var kommet for å bli, Storbritannia hadde fått en permanent tilstedeværelse av muslimer i relativt stort antall. Myndighetenes svar på den økende muslimske immigrasjonen sammen med et synkende behov for ny arbeidskraft var nye og strengere lover som skulle regulere innvandring. I praksis ble grensene for mange stengt i 1962 da The Commonwealth Immigrants Act 1962 fjernet retten til britisk statsborgerskap hvis man var født i The Commonwealth. I løpet av en tiårsperiode ble det klart at det relativt høye antallet muslimer i Storbritannia med britisk statsborgerskap representerte en stor og viktig minoritetsgruppe, og disse følte på mange måter at myndighetene ikke kunne eller ville ivareta deres interesser på en god måte. Mot slutten av 1960-tallet ble det klart at Storbritannia, hvor minoritetsgrupper nå begynte å bli en del av samfunnet for alvor, ikke hadde et rettssystem som var i stand til å beskytte de nye landsmennene på en god måte. Løsningen skulle være The Race Relations Act 1976 (1976 Act). Denne loven skulle bekjempe diskriminering, og representerte et viktig skritt i retning av et flerkulturelt Storbritannia. Lovteksten fastslo at diskriminering på "racial grounds" var forbudt, dette inkluderte rase, hudfarge og etnisk eller nasjonal opprinnelse. Denne loven var i praksis Storbritannias første virkelige forsøk på å sikre rettighetene til de stadig økende minoritetsgruppene i landet, og skulle sørge for større likhet i et stadig mer multikulturelt samfunn.

Problemet til muslimer og mange andre religiøse minoriteter var at 1976 Act ikke beskyttet mot religiøs diskriminering, og dette førte til at det oppsto et sterkt ønske om en ny lov som skulle dekke dette. Andre lover etterfulgte 1976 Act, blant annet The British Nationality Act

¹⁷ Muslims in Britain 2004, s.4

1981, men frem til i dag har ikke muslimer hatt samme religiøse beskyttelse som jøder og sikher. Grunnen til dette er at disse er definert som raser ifølge britisk lov, mens muslimer ikke regnes som en rase, og følgelig ikke har krav på samme beskyttelse. Det at religion ikke ble nevnt i loven førte til at flere minoritetetsgrupper reagerte på at dette kunne føre til diskriminering utover det loven gjorde forbudt. Det tok ikke lang tid før problemene meldte seg. Ifølge britisk rettspraksis har noen religiøse grupper tradisjonelt blitt regnet som "racial groups", dette gjelder blant annet jøder og sikher. Diskriminering på det grunnlag at personen er en jøde eller sikh ville dermed dekkes av loven, mens diskriminering på grunnlag av at en person er muslim eller tilhører andre religioner som ikke er dekket av loven, vil ikke gå inn under lovtteksten. Det finnes flere kriterier for at en gruppe skal regnes som en "racial group". Blant annet må gruppen ha felles historie, lik geografisk tilknytning og et felles språk. Dette oppfyller både jødene og sikhene, men muslimene utelates da man finner muslimer i så forskjellige deler av verden at kriteriene ikke kan brukes lenger.¹⁸

1976 Act førte til at regjeringen opprettet The Commission for Racial Equality (CRE), en organisasjon som hadde ansvaret for å se til at loven ble opprettholdt, og arbeide for å bekjempe etnisk diskriminering i Storbritannia. I tillegg skulle denne organisasjonen yte fri rettshjelp til personer som mente seg diskriminert på dette grunnlaget. CRE som også skulle være et positivt verktøy for de ulike minoritetene ble utsatt for sterk kritikk fra akkurat de gruppene den var ment å beskytte. Mange mente at CRE var en tvers gjennom sekulær organisasjon, og på ingen måte opptatt av religiøse spørsmål.¹⁹ Ifølge Muhamed Abdul Aziz er CRE fremdeles en svært sekulær organisasjon, 30 år etter dannelsen:

"It's very much a secular organisation today. It's not a religious order. They have a very secular agenda. Even those who are by definition included within the race definition, Jewish people and Sikh people that is, find it very difficult to get the CRE to help them when they face discrimination on grounds of religion. ...The Sikh community for example are very upset with the CRE, because the courts suggest that the CRE should include them, but in practice they find it very difficult when it's a matter of religion, so in that sense it's very much a secular organisation, concerned with secular issues and with discrimination on ground of ethnicity, colour, race, nationality, but not religion."

¹⁸ http://odin.dep.no/krd/norsk/dok/andre_dok/nou/016001-020009/hov009-bn.html - Diskrimineringsbegrepet

¹⁹ Fetzer 2005, s.31-32

Alle disse endringene i Storbritannias politikk førte også til forandringer i det muslimske miljøet. Der man før kun hadde trengt et rom for å be, følte man nå i større grad et behov for å bygge moskéer og religiøse sentere. Der det før hadde vært vanlig for unge muslimske menn å bo tett sammen, ble det nå mer vanlig å danne egne familier, og med det kom behovet for religiøs og kulturell oppdragelse. Med erkjennelsen av permanent tilstedeværelse på britisk jord kom også behovet for å bevare og videreføre den muslimske identiteten. Med denne erkjennelsen kom også den manglende beskyttelsen mot religiøs diskriminering til å oppta det muslimske miljøet i langt større grad enn før. Det faktum at jøder og sikher var beskyttet av loven fordi de ble regnet som egne raser gjorde at muslimene følte seg tilsidesatt, særlig siden de var i ferd med å bli den største minoritetsgruppen i Storbritannia.

Helt siden denne loven og opprettelsen av organisasjonen har spesielt det muslimske miljøet etterlyst et tilsvarende forsvar av religiøse minoriteter. Lenge forholdt CRE seg tause omkring emnet, men i perioden 1994-1996 foretok CRE en gjennomgang av The Race Relations Act 1976 for å vurdere hvorvidt det eksisterte et behov for å utvide loven til også å omfatte religiøs diskriminering. De forfattet en studie som omfattet mer enn 2000 virksomheter i Storbritannia, mange av disse religiøse organisasjoner. Studien konkluderte med at de fleste tilfellene av religiøs diskriminering ville kunne omfattes av The Race Relations Act 1976, da de fleste slike saker som regel har rasemessige momenter av relevans. Derfor anbefalte de ikke å utvide loven ytterligere, og regjeringen støttet dette synet.²⁰

2.3: Integrasjonspolitik

De første årene etter andre verdenskrig sørget muslimske arbeidsinnvandrere for en sårt tiltrengt arbeidskraft, og for svært mange muslimer ble den religiøse identiteten sekundær i forhold til ønsket om å jobbe og legge seg opp penger. Dette gjaldt særlig den første gruppen arbeidsinnvandrere, og flertallet av disse hadde i utgangspunktet ikke planlagt å bosette seg permanent i Storbritannia. Disse tonet gjerne ned den religiøse profilen i den tro at dette ville minimere potensielle problemer med staten. Alt i alt tyder mye på at denne gruppen mennesker forsøkte å passe inn i samfunnet etter beste evne, og staten forsøkte på sin side å finne ut hvordan den best kunne legge opp til sameksistens og integrering. Ifølge forskere ble

²⁰ http://odin.dep.no/krd/norsk/dok/andre_dok/nou/016001-020009/hov009-bn.html - Diskriminering på grunnlag av religion

statens svar en økt satsing på multikulturalisme, de ulike grupperingene ble oppfordret til å danne sine egne organisasjoner og på eget initiativ bevare sine kulturelle og religiøse skikker på den måten de selv måtte synes var fornuftig. I tillegg forsøkte offentlige skoler på 1960-tallet i en økende grad å inkludere andre religioner enn kristendommen i religionstimene. På denne tiden forsøkte altså de fleste muslimer å gå i ett med det britiske samfunnet heller enn å skille seg ut gjennom klesdrakt og fokus på det religiøse. Men staten innså etterhvert at spørsmålet om rasisme og diskriminering var uungåelig, og innførte i 1976 The Race Relations Act, i tillegg til å opprette The Commission for Racial Equality (CRE). Dette var myndighetenes første virkelige forsøk på å ta på seg ansvaret for den nye gruppen landsmenn, men det var også her en del av misnøyen oppsto på muslimsk side. Som jeg viste tidligere beskyttet nemlig ikke denne loven mot religiøse overgrep eller diskriminering, men behandlet istedet alle immigrantene som etniske grupper. Noe av forklaringen kan selvsagt komme av at muslimske grupper den første tiden ikke gjorde noe stort nummer ut av sin religion, men store deler av det muslimske miljøet tolket samtidig denne manglende viljen, slik de så på det, som en ansvarsfraskrivelse og et forsøk på å tie i hjel et faktum, nemlig at islam for alvor hadde fått fotfeste i Storbritannia.²¹

De vestlige landene har tatt svært forskjellige skritt i retning av å integrere muslimske immigranter, og fokuset på å bevare muslimenes kulturelle og religiøse identitet har også variert veldig. Multikulturalisme er et begrep som har blitt møtt med svært ulike virkemidler, og gjør at minoritetsgrupper i blant annet Frankrike, Tyskland og Storbritannia opplevde at deres interesser ble iveratatt på forskjellige måter. I Frankrike ble det ikke lagt vekt på multikulturalisme i skoleverket, og det ble forventet at man skulle legge igjen den religiøse "identiteten" ved skoleporten. I Storbritannia derimot gjorde man mer eller mindre det motsatte. Fra tidlig på 1970-tallet ble multikulturalismen omfavnet på statlige skoler, religionsundervisningen inkluderte ikke bare kristendommen, men også islam, jødedom og sikhisme. Denne fremgangsmåten var ment å sørge for en riktig integrasjon med det britiske samfunnet samtidig som den skulle sørge for mindre avstand mellom etniske briter og innvandrere, noe som var ment å dempe rasistiske tendenser og sørge for en sømløs integrering til et multikulturelt samfunn. Frankrike derimot hadde så og si ingen undervisning i islam eller andre minoritetsreligioner i grunnskolen. Dette var en av mange faktorer som gjorde at Storbritannia og Frankrike hadde fundamentalt forskjellige tilnæringsmåter til

²¹ Fetzer 2005, s.30-31

spørsmålet omkring integrering. Frankrike oppfattet seg som et fransk samfunn med franske statsborgere og væremåte, mens Storbritannia aksepterte at landet hadde innbyggere med ulik etnisk og religiøs identitet og at selv om borgerne godt kunne kalles britiske var samfunnet likevel på mange måter blitt multikulturelt. I Frankrike oppsto det store debatter omkring hijab i skolen, mens Storbritannia godtok disse uten store problemer, så lenge fargene stemte overens med skoleuniformen.²²

Tyskland representerer for mange forskere en mellomting mellom britisk og fransk politikk på dette området. Her har det også skjedd mange forandringer i nyere tid. Først etter Gerhard Schröders reformpolitikk rundt 1999 fikk mange innvandrere mulighet til å bli tyske statsborgere. Dette skjedde samtidig som myndighetene forsøkte å få mange til å vende tilbake til sine respektive hjemland, med varierende hell. Samtidig har den tyske staten de senere årene forsøkt å åpne seg i forhold til det muslimske miljøet, blant annet ved å etablere en islamsk skole i Berlin. I tillegg har myndighetene beordret at islam skal undervises på grunnskolen som en del av religionsundervisningen. Formålet med dette er ifølge flere forskere å sikre at den versjonen av islam som barna blir undervist i er kompatibel med det tyske liberaldemokratiet.²³

I Storbritannia la oppstyret rundt Salman Rushdies lansering av boken "Sataniske vers" i 1988 grobunn for en fornyet diskusjon rundt integreringsbegrepet, da spesielt med tanke på de muslimske miljøene. Den gjeldende definisjonen stammet fra 1965 da daværende innenriksminister fra Labourpartiet Roy Jenkins definerte integrasjon som en "kombinasjon av likeverdige muligheter og kulturelt mangfold i en atmosfære av gjensidig toleranse." 24 år senere, i mars 1989 pekte han på at denne politikken hadde produsert svært få resultater. Samtidig påpekte han at muslimene i Storbritannia etter hans syn ikke i særlig grad hadde klart å blande kulturen og religionen sin med det britiske samfunnet, slik integreringspolitikken og definisjonen la opp til.²⁴

Det store problemet med multikulturalismen var at trekkene fra kolonitiden fremdeles hang igjen, og fokuset ble lagt på de etniske opprinnelsene. Slik ble det multikulturelle samfunnet inndelt i hvite, asiater og svarte, og de kulturelle og religiøse skillelinjene innad i de ulike

²² Fetzer 2005, s. 4-5

²³ Fetzer 2005, s. 5-6

²⁴ Kepel 1997, s.145

definisjonene ble ikke vektlagt i særlig grad. Dette ble spesielt et problem for muslimer siden mange muslimer definerer seg ved sin religion i minst like stor grad som sin etniske opprinnelse. Dette sterke fokuset på rase har gjort at mange muslimer i Storbritannia har følt seg tilsidesatt, og man kan argumentere for at dette kan være en årsak til at muslimer i større grad enn andre minoritetsgrupper foretrekker å definere seg ved hjelp av sin religion før sin etniske opprinnelse.

Denne misnøyen med myndighetene og dens manglende vilje til å møte de religiøse spørsmålene førte til at det ble dannet stadig flere muslimske organisasjoner som ønsket å forsvare de muslimske interessene. Noen av disse fungerte på nasjonalt plan, mens andre fokuserte på regionale spørsmål. En av de mest kjente var The Bradford Council of Mosques, som gjorde seg kjent gjennom sin protest mot boken "Sataniske Vers" i 1988.

2.4: Islamofobi

Det er usikkert når begrepet islamofobi ble brukt for første gang, enkelte kilder hevder at begrepet går så langt tilbake som til 1980-tallet. Det er uansett generell enighet om at begrepet i praksis kom i bruk etter den britiske regjeringen mottok en rapport bestilt av The Runnymede Trust, en organisasjon som ble opprettet i 1968 og arbeider for et multikulturelt Storbritannia. Organisasjonens mål er å bekjempe rasisme og diskriminering, og å møte disse utfordringene ved å påvirke rettsvesenet gjennom politiske virkemidler. Denne organisasjonen startet i 1996 en kommisjon for å undersøke i hvilken grad diskriminering og overgrep mot muslimer i Storbritannia eksisterte. Denne kommisjonen ble kalt The Commission on British Muslims and Islamophobia (CBMI), og leverte i 1997 en rapport til regjeringen kalt "Islamophobia: A challenge for us all".²⁵ I rapporten kommer det frem at det til en viss grad eksisterer en motstand eller aversjon mot muslimer og islam i vesten, og dette blir i rapporten kalt islamofobi. Direkte oversatt betyr dette ubegrunnet frykt for islam, men i praksis har begrepet kommet til å bety "prejudice against Muslims".²⁶ Dette representerer ifølge kommisjonen et stadig økende problem, og fører ofte til at unge muslimer opplever en isolasjon fra det øvrige samfunnet. Uansett hva motivasjonen for angrep på muslimer er, blir resultatet i stor grad at ofrene i mindre grad er i stand til å fungere optimalt i samfunnet ettersom graden av islamofobi øker. Hovedpoenget til kommisjonen var derfor at uansett hva

²⁵ <http://www.runnymedetrust.org/projects/commissionOnBritishMuslims.html>

²⁶ <http://dictionary.reference.com/search?q=islamophobia>

slags minoritetslover som måtte bli vedtatt, var det svært viktig å anerkjenne at islamofobi i høyeste grad var en realitet, og nettopp på grunn av dette var det viktig å erstatte det eksisterende begrepet ”racial violence” med det mer dekkende ”religious and racial violence”. For å lettere kunne forstå hva det er som skiller islamofobi fra rasisme blir det som en konklusjon i rapporten fremsatt åtte unike punkter som beskriver og kjennetegner islamofobi:²⁷

1. Islam blir sett på som en enkel monolittisk blokk, statisk og ute av stand til å tilpasse seg forandringer.
2. Islam blir ansett for å være adskilt og annerledes. Den blir ikke ansett å ha mål eller verdier som er felles med andre kulturer, og blir heller ikke påvirket av disse samtidig som den heller ikke selv påvirker andre kulturer.
3. Islam blir sett på som mindreverdig i forhold til vesten, og blir regnet for å være barbarisk, irrasjonell, primitiv og mot likestilling.
4. Islam blir sett på som voldelig, aggressiv, truende, samtidig som den blir oppfattet å være støttespiller for terrorisme, og delaktig i sivilisasjonskonflikter.
5. Islam blir sett på som en politisk ideologi, brukt som et middel for politisk eller militær fremgang.
6. Man går ut fra at vestlig kritikk av islam blir avfeiet uten videre debatt.
7. Negative holdninger mot islam blir brukt for å rettferdiggjøre diskriminering mot muslimer og utestengelse av muslimer fra deler av samfunnet.
8. Antimuslimske holdninger blir akseptert som naturlig og normalt.

Disse punktene brukes fremdeles, og gjør det lettere å identifisere tilfeller av islamofobi, i tillegg til at det klargjør selve begrepet. CBMI ble oppløst i etterkant av rapporten, men i 1999 ble kommisjonen reetablert, denne gangen uavhengig av The Runnymede Trust. I 2004 gav denne ut en rapport som en oppfølging av 1997-rapporten. Denne ble kalt ”Islamophobia: Issues, Challenges and Action”, og hevdet blant annet at mange unge muslimer i Storbritannia ikke lenger følte seg hjemme i samfunnet, og at mange av dem var i fare for å bli utsatt for sosial utestengelse og vold på grunn av sin religion. Rapporten pekte også på at arbeidet for inkludering av muslimer i det britiske samfunnet har blitt satt kraftig tilbake etter 11. september.²⁸ Det viser seg ifølge denne rapporten at mange oppfatter muslimer som en

²⁷ <http://www.runnymedetrust.org/publications/pdfs/islamophobia.pdf>

²⁸ Islamophobia: Issues, Challenges and Action 2004, s.4

homogen rase, og dette tyder på at islamofobi og rasisme henger nøye sammen, og i mange tilfeller kan være vanskelig å skille fra hverandre.²⁹

Dette viser seg tydelig i de mange e-postene The Muslim Council of Britain (MCB), den viktigste muslimske organisasjonen i Storbritannia i dag, mottok i kjølvannet av 11. september. Noen av eksemplene som blir trukket fram i rapporten fra CBMI viser klart at det i manges øyne ikke finnes et skille mellom politisk islam og religionen islam, samtidig som illusjonen om at alle muslimer tilhører samme rase er fremtredende.³⁰

”You don’t belong here and you never will. Go back to fornicating with your camels in the desert, and leave us alone.” (11/9/01)

“It sickens me to know what a VILE EVIL race you load of Muslims are you have demonstrated this with the destruction in the USA. Get out of my country now! England is for white civilised English people.” (12/9/01)

Rapporten peker på at det derfor kan være utilstrekkelig å tillegge mange av meningene som islamofobi, men at det derimot er snakk om antimuslimsk rasisme. Det er lett å avfeie dette som utslag av sjokk de første dagene etter 11. september, men det viser seg at MCB jevnlig mottok, og fremdeles mottar slike e-poster. Dette taler for at disse e-postene representerer en type holdning som ikke forsvinner over natten. Et eksempel fra 2003 oppsummerer islamofobien i samfunnet på en kortfattet men svært virkningsfull måte:

”We know where to find you” (14/2/03)³¹

Selv om dette representerer privatpersoners meninger betyr ikke dette at ikke man kan finne tilsvarende trekk i media og politikken.

Begrepet islamofobi ble altså svært utbredt etter 11. september 2001, noe som viser seg i at blant annet FN satte begrepet på dagsordenen. I en FN-konferanse kalt ”Confronting Islamophobia” sa generalsekretær Kofi Annan at:

²⁹ Islamophobia: Issues, Challenges and Action, s.11

³⁰ Islamophobia: Issues, Challenges and Action, s.10

³¹ Islamophobia: Issues, Challenges and Action, s.10

”When a new word enters the language, it is often the result of a scientific advance or a diverting fad. But when the world is compelled to coin a new term to take account of increasingly widespread bigotry, that is a sad and troubling development. Such is the case with Islamophobia.”³²

Selv om FN tar situasjonen alvorlig og diskuterer tiltak for å bekjempe islamofobi, er det likevel stor uenighet om i hvilken grad islamofobi er et reelt begrep. I Storbritannia finnes det mange kritikere av dette begrepet, blant annet the National Secular Society (NSS). I spissen for denne kritikken står Kenan Malik. Han er en indiskfødt forfatter og foredragsholder, og driver samtidig med fjernsynsproduksjon, og arbeidet hans blir svært ofte trukket frem av de som mener at graden av islamofobi i samfunnet er sterkt overdrevet, eller rett og slett ikke tilstedeværende. NSS støtter seg blant annet på hans analyser i sin politikk, og refererer til ham i flere artikler.

I begynnelsen av januar 2005 ble det sendt et program skrevet av Kenan Malik på fjernsynskanalen Channel 4 i Storbritannia. Programmet het ”Are Muslims hated?” og forsøkte å gi svar på om det faktisk fantes så mye frykt for islam i Storbritannia som media gir inntrykk av.³³ Malik forteller at media gir inntrykk av at alle muslimer blir behandlet som potensielle terrorister, rasister brannbomber moskéene deres og journalister og politikere avskyr religionen deres. Dette, forteller Malik, er ikke bare propaganda fra muslimske ledere, men er et bilde som blir tegnet av alt fra antirasistiske organisasjoner til myndighetene selv.³⁴

Malik, som er antirasist og sterkt imot krigen i Irak og de nye antiterrorlovene som kom i 2001, vil ikke støtte seg ensidig til det bildet som blir tegnet i media og samfunnet generelt. Malik viser til at tidligere innenriksminister John Denham flere ganger har advart mot at det han kaller ”kreftsvulsten islamofobi” har angrepet samfunnet, og fra flere hold hører man ofte at krigen mot terror har splittet opp samfunn i vesten. Ifølge Malik er det sant nok at enkelte muslimer blir trakkasert og angrepet på grunn av deres tro eller tilhørighet, men det bildet av islamofobi som folk flest har blitt presentert for er i stor grad en myte. Isteden gagnar dette skjeve virkelighetsbildet kun politikerne, og bidrar til å stilne kritikken av islam. Når det

³² <http://www.un.org/News/Press/docs/2004/sgsm9637.doc.htm>

³³ <http://www.secularism.org.uk/32187.html>

³⁴ <http://www.guardian.co.uk/g2/story/0,,1385028,00.html>

gjelder hvorvidt muslimer blir fysisk angrepet på grunn av deres tro hersker det stor uenighet. Daværende leder i Muslim Council of Britain, Iqbal Sacranie, uttalte i etterkant av 11. september at "Muslims have never faced greater physical danger" og redaktøren i Muslim News Ahmed Versi sier at "after September 11th we had the largest number of attacks ever on Muslims". Disse personene snakker rett og slett ikke sant hevder Malik.

Ifølge en rapport gjort av EU i kjølvannet av 11. september, hvor en kommisjon i løpet av fire måneder fulgte nøye med på alle angrep på personer eller organisasjoner som kunne settes i sammenheng med slike, oppdaget man omkring et dusin alvorlige angrep på britiske muslimer. Selv om et angrep selvsagt er et angrep for mye, mener Malik at et dusin angrep på fire måneder er alt for lavt til å snakke om en omfattende tilstand av islamofobi. Dette var også konklusjonen i denne rapporten, en konklusjon som også blir delt av The Islamic Human Rights Commission. Ifølge tall fra denne organisasjonen var det i alt 344 angrep på muslimer i året som fulgte 11. september 2001. Av disse var de aller fleste mindre alvorlige hendelser, slik som dytting og spytting.³⁵

Et annet poeng som Malik trekker frem er i hvilken grad muslimer blir stoppet av politiet på grunn av mistanke, og om dette har økt i noen grad. The Home Office hevdet i 2004 at det hadde vært 300% økning i antall asiater som ble stoppet av politiet med hjemmel i antiterrorloven. Dette høres dramatisk ut, og Khalid Sofi fra The Muslim Council hevdet at: "The whole Muslim community is being targeted by the police". Malik hevder at dette på langt nær var så dramatisk som det høres ut, og at antallet egentlig viser at 3000 asiater faktisk har blitt stoppet. Av disse regner Malik med at rundt 1500 faktisk var muslimer, og av en muslimsk befolkning på 2 millioner er dette ikke faretruende mange. Som konklusjon hevder Malik at denne konstruerte trusselen gir muslimske ledere en større maktbase, og at når politikere snakker om økt maktbruk mot terrormistenkte får det dem til å virke handlekraftige i lys av terrortrusselen samtidig som innrømmelser om maktmisbruk får dem til å virke oppmerksomme på muslimenes behov og ønsker. Den største faren er den grad av fremmedgjøring som bildet av islamofobi egentlig skaper. Den får ordinære muslimer til å føle seg utenfor og fremmedgjort i sitt eget land, og skaper grobunn for anti-vestlige og ekstremistiske tanker. Malik mener altså at det er dette forvridde virkelighetsbildet som skaper det ekstremistiske miljøet vi ser, og ikke virkeligheten.³⁶

³⁵ http://www.kenanmalik.com/essays/islamophobia_guardian.html

³⁶ <http://www.guardian.co.uk/g2/story/0,,1385028,00.html>

Kenan Malik har blitt utsatt for mye kritikk for sitt syn, særlig siden store undersøkelser og rapporter gang på gang har konkludert med at islamofobi virkelig er et reelt problem. Flere kritikere mener at muslimene selv er best egnet til å avgjøre hvorvidt det eksisterer en utstrakt motstand mot muslimer i vesten. En av de viktigste rapportene omkring islamofobi i Europa ble skrevet mindre enn et år etter 11. september 2001, og ble kalt ” Summary report on Islamophobia in the EU after 11 September 2001”. Rapporten ble skrevet av dr. Chris Allen og Jørgen S. Nilsen og utgitt av the European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia (EUMC) i 2002, i forbindelse med arbeidet for å kartlegge omfanget av islamofobi i Europa etter 11. september. Denne var en oppsummering av 75 ulike rapporter fra medlemslandene i EU omkring emnet, hvor hvert medlemsland bidro med 15 rapporter hver. Rapporten viste til en økning etter 11. september i antall tilfeller hvor muslimer ble utsatt for trakkasering og fysiske angrep, og identifiserte mange av disse som utslag av islamofobi. Angrepene inkluderte alt fra verbal trakkasering til spytting, og det å dra hijaben av muslimske kvinner. I tillegg dekket også rapporten mer alvorlige tilfeller av vold, som i mange tilfeller endte med at offeret endte på sykehus. Rapporten konkluderte med at graden av islamofobi manifesterer seg i ulik grad, og at skillelinjen mellom rasisme og islamofobi ikke alltid er like klar:

”Expressions of Islamophobia have certainly in some instances been a ‘cover’ for general racism and xenophobia³⁷, in some countries offered legitimacy by the statements of politicians and other opinion leaders.”³⁸

I visse tilfeller har altså vanlig rasisme fått merkelappen islamofobi, og representerer i utgangspunktet ikke noe nytt, bortsett fra at det i enkelte kretser er mer akseptert å kritisere islam og muslimer når dette ikke blir likestilt med ren rasisme. Denne tankegangen kjennetegner i stor grad de personene som oftest trakkaserer muslimer.

På den andre siden finnes det ting som tyder på at den virkelige islamofobien har skapt grobunn for en motstand mot muslimer som ikke tidligere hadde vært mulig. I disse tilfellene snakker vi ikke lenger om rasisme i vanlig forstand, men derimot en motstand og et hat mot muslimer som går et skritt lenger, og som vi kjenner igjen fra de ulike punktene som

³⁷ “Pathological fear or hatred of foreigners.”

³⁸ Summary report on Islamophobia in the EU after 11. September 2001, s.54

kjennetegner islamofobi. Konklusjonen fortsetter med å forklare hvordan disse utslagene av islamofobi har fått utfolde seg og på hvilken måte disse skiller seg fra vanlig rasisme:

”However, there have also been instances in which such expressions [of islamophobia] have been quite selectively targeted at visibly perceived manifestations of Islam. Indeed, there have been cases where anti-Muslim alliances have been formed, at least locally, between right-wing groups and immigrant and ethnic minority groups, as in the UK where on occasions the British National Party has ‘suspended’ their generally racist agenda in favour of an alliance (presumably temporary) with Sikh and Hindu extremists.³⁹

³⁹ Summary report on Islamophobia in the EU after 11. September 2001, s.54

3: Muslimsk organisering i Storbritannia

3.1: Historikk

I 1970 forsøkte man for første gang å opprette en nasjonal organisasjon som skulle ivareta muslimenes interesser i Storbritannia. Denne ble kalt The Union of Muslim Organizations of the UK and Eire (UMO), men fikk aldri helt den innflytelsen den hadde håpet på. Ikke lenge etter ble det opprettet flere muslimske organisasjoner som heller fokuserte på lokale spørsmål istedet for nasjonale.⁴⁰ En av disse var The Bradford Council of Mosques som ble opprettet i 1981 i Bradford. Intensjonen bak de fleste organisasjonene var å fremme muslimenes ønsker og problemer, og i tillegg være et talerør for muslimene utad. De første sakene disse organisasjonene arbeidet med var gjerne muligheten for å innføre *halal* mat på skolene og opprettelse av muslimske skoler. I september 1988 sto disse også samlet i kravet om å forby den omdiskuterte boken ”Sataniske vers” av Salman Rushdie.⁴¹

Selv om formålet med disse organisasjonene var å representere det muslimske miljøet på et bredt grunnlag, viste det seg i praksis at det var vanskelig å få den innflytelsen og støtten de hadde håpet på. Et stort mangfold av lokale organisasjoner representerte de ulike muslimske fraksjonene, og det fantes ingen organisasjon som med rette kunne hevde å representere det muslimske flertallet i landet. Et av de mest kjente eksemplene på en organisasjon som likevel hadde denne målsetningen var The Muslim Parliament (TMP) som ble opprettet i 1992. Dette var et forsøk på å skape en organisasjon som skulle fungere som én samlende muslimsk enhet, og hadde som formål å skape en politisk tyngde i muslimenes favør. Grunnleggeren, Dr. Kalim Siddiqui, var i utgangspunktet ingen samlende figur i de muslimske miljøene, og kunne derfor ikke sies å representere flertallet av muslimene. Han hadde offentlig gitt sin støtte til den iranske revolusjonen, og senere hadde han forsvart fatwaen mot Salman Rushdie, noe som førte til at han mistet mye støtte fra de muslimske miljøene. Særlig støtten til den iranske revolusjonen førte til at store deler av det sunnimuslimske miljøet vendte ryggen til Siddiqui. Etter opprettelsen av TMP tok derfor svært mange innenfor de muslimske miljøene raskt avstand fra denne organisasjonen og Siddiqui, noen på grunn av Siddiqui’s holdninger og

⁴⁰ Rath 2001, s.230

⁴¹ Niblock 1996, s.170-171

andre på grunn av den aggressive og lite fleksible politikken til organisasjonen. I løpet av kort tid kom nemlig Dr. Siddiqui med mange uttalelser som flertallet av muslimene i Storbritannia ikke kunne stå inne for, og som også skapte en viss reaksjon i media. Han uttalte seg blant annet om organisasjonens syn på britiske lover og politikk:

”Let us make it quite clear that Muslims in Britain will oppose, and if necessary defy, any public policy or legislation that we regard as inimical to our interest.”⁴²

Det var blant annet denne innstillingen til britiske myndigheter, og en økende oppfattelse av Siddiqui som en fundamentalist som gjorde at denne organisasjonen aldri fikk den innflytelsen den hadde håpet på. Tradisjonelle muslimer ønsket ikke å støtte en organisasjon som oppfordret til lovbrudd hvis britiske lover ikke skulle passe med muslimenes ønsker. The Muslim Parliament eksisterer fremdeles, men har veldig liten støtte fra det muslimske miljøet, og har i praksis ingen politisk innflytelse. I etterkant av Dr. Kalims død blir The Muslim Parliament nå ledet av Dr Ghayasuddin Siddiqui⁴³, men organisasjonens politikk er relativt uendret.

Flere forskere har hevdet at den manglende innflytelsen muslimer har hatt på den politiske arenaen i vestlige land sammenliknet med blant annet jødiske minoriteter har å gjøre med manglende organisering på nasjonalt nivå. Dette betyr at muslimene har manglet interne ressurser for å kunne kjøpslå effektivt med styresmaktene. Et av de viktigste poengene til forskerne er at muslimene på mange måter har manglet en nasjonal hovedorganisasjon som fungerer som talerør for flertallet i det muslimske miljøet. Forskning viser nettopp at selv om det muslimske miljøet er større i Storbritannia enn det jødiske miljøet, har det sistnevnte markant mer innflytelse på myndighetenes avgjørelser. Forskeren Ronald Kay har konkludert med at det jødiske miljøet har hatt tre viktige fordeler framfor det muslimske i Storbritannia. Det første er det han kaller ”communal unity”, altså samhold innenfor det jødiske miljøet, dette sørger for at gruppen står samlet og kan sterkere møte utfordringer og målsetninger. Det andre er hva han kaller ”coherent organizational resources”, og betyr nettopp at jødene har organisasjoner som kan snakke for flertallet i miljøet. Det tredje poenget til Kay er ”strategic placement of communal personell in elite positions”, han hevder altså at det jødiske miljøet har sørget for å innsette sine representanter i viktige offentlige posisjoner hvor de har

⁴² Kepel 1997, s.144

⁴³ Ikke i slekt

mulighet til å innfluere den politiske prosessen. Det er disse tre punktene, som kjennetegner det jødiske miljøet, og som mer eller mindre mangler i det muslimske, som ifølge Kay forklarer forskjellen i politisk innflytelse mellom de ulike minoritetsgruppene i Storbritannia.⁴⁴

Det kan da være på sin plass å spørre seg hva det er med det muslimske miljøet som har gjort at en slik enhet og organisering historisk har vist seg å være vanskelig, i hvert fall hvis vi sammenlikner med andre minoritetsgrupper i Storbritannia. Den første og mest nærliggende forklaringen kan finnes i de etniske, religiøse og språkmessige barrierene som man finner blant den store muslimske befolkningen. I Storbritannia er det for det første en skillelinje mellom dem som kan spore sine røtter tilbake til Sør-Asia, slik som India, Pakistan og Bangladesh, og dem som kommer fra Midt-Østen. Disse har gjerne ulike skikker, kulturen er ofte ganske ulik, og ikke minst, utseende skiller dem. I tillegg er det muslimske miljøet også inndelt i trosretninger, Sunni og Shiamuslimer. På toppen av dette finnes det også ulike islamske retninger innenfor dette, slik som Deobandi, Barlewi og Wahhabisme. Alt dette gjør at det er svært vanskelig å skape en eller flere overordnede organisasjoner eller talspersoner som kan hevde å tale det muslimske miljøets sak. Faktisk har mange forskere pekt på at selve begrepet ”det muslimske miljøet i Storbritannia” blir misvisende. Det riktige ville heller være å si ”de muslimske miljøene i Storbritannia”, siden det ikke finnes en slik enhetlig tankegang.⁴⁵

Mye av resultatet av denne oppsplittingen og manglende evnen til indre samhold er det faktum at det muslimske miljøet i svært liten grad har produsert lederskikkelser som er født og oppvokst i samme land som resten av miljøet. Nyere undersøkelser peker på at det samme later til å være tilfelle for muslimske religiøse ledere i de fleste andre europeiske land også. Dette gjelder spesielt imamene, og har ført til kritikk fra flere hold. Denne kritikken dreier seg gjerne om at imamene ofte viser liten kunnskap og forståelse for vestlig kultur og levesett, og i mange tilfeller heller ikke kan snakke språket i landet. Det viser seg at et overveldende flertall av imamene i vesten er ikke født i vestlige land, men blir hentet fra Midtøsten eller Asia. Dette er ifølge forskerne en indikasjon på at muslimene i de vestlige landene i stor grad mangler ressurser for å kunne ta på seg denne jobben selv. Dette problemet blir forsterket av at det på nasjonalt og internasjonalt hold ikke er en muslimsk motpart til et samlende

⁴⁴ Fetzer 2005, s.8

⁴⁵ Fetzer 2005, s.9

kirkesystem. Veldig mange moskéer er opprettet som uavhengige, og mangler de fleste former for sentral styring. I stedet blir disse styrt fra lokalt hold, gjerne på frivillig basis av mennesker som ikke har religiøs utdannelse, og imamer fra styrets respektive hjemland blir derfor ofte hentet inn for å lede moskéen. Det som dog skiller det muslimske miljøet i Storbritannia fra de fleste andre land i europa er at det der faktisk finnes muslimer i politiske roller og med politisk makt.⁴⁶ Man finner disse både i Underhuset og i Overhuset. Det er lett å overse at det finnes adelige muslimer i Storbritannia, men disse har ofte vist seg å benytte posisjonene sine til fordel for det muslimske miljøet. Dette gjelder blant annet Sir Iqbal Sacranie, den tidligere lederen av The Muslim Council of Britain, og Lord Ahmed. Sistnevnte la forøvrig frem et lovforslag i 2000 som skulle omhandle religiøst hat, men som siden ble nedstemt.

På tross av de åpenbare problemene som angår muslimsk enhet har det vært ulike forsøk på å samle det muslimske miljøet i Storbritannia, med vekslende hell. Lokale, regionale, og nasjonale organisasjoner har blitt opprettet, noe jeg vil vise til i detalj under. Det skal tross alt sies at sammenliknet med andre europeiske land har muslimene i Storbritannia tradisjonelt hatt større muligheter til å nå frem med sine politiske mål, mye grunnet at de aller fleste muslimer i Storbritannia er britiske statsborgere. Det sammen kan ikke sies å være tilfelle i mange andre europeiske land, der prosessen med å tilegne seg statsborgerskap ofte har vært vanskelig. Et annet moment i denne sammenhengen er at det muslimske miljøet i Storbritannia tradisjonelt sett har stemt på Labourpartiet, og når denne gruppen utgjør 1.6 millioner sier det seg selv at man kan nå frem med visse politiske krav om gruppen står samlet. Det finnes også andre ting enn størrelsen på gruppen som gjør at muslimene skiller seg ut fra andre minoritetsgrupper. Mens andre minoritetsgrupper i Storbritannia generelt har vært opptatt av spørsmål omkring statsborgerskap, politiske rettigheter og rettigheter i arbeidslivet, har det muslimske miljøet i stor grad gjort seg bemerket ved å i stor grad fokusere på de religiøse spørsmålene i etterkant av The Commonwealth Immigrants Act 1962. Slike debatter har gjerne dreid seg om religiøs praksis, i hvilken grad muslimene skal lære barna sine om religion og hvordan islam blir oppfattet generelt i det britiske samfunnet. Mange muslimer har følt et behov for å forsvare religionen sin, og har oppfattet samfunnet som tildels fiendtlig innstilt mot islam. Dette kan være med på å forklare hvorfor det

⁴⁶ Fetzer 2005, s.9-10

muslimske miljøet i mye større grad enn andre minoriteter har fokusert på nettopp slike spørsmål.⁴⁷

Et eksempel på debatt rundt slike religiøse spørsmål var ettervirkningene av Salman Rushdie's "Sataniske Vers". I denne forbindelsen var The Bradford Council of Mosques svært sentral i kritikken og koordineringen av demonstrasjonene. Det tok ikke lang tid før denne misnøyen spredte seg til andre deler av landet, med det resultat at dette ble en internasjonal nyhet, istedet for en lokal kuriositet. Særlig i tiden etter angrepene på World Trade Center i 2001 har muslimene i vesten i stor grad merket et økt press, både i samfunnet og i media. Fokuset på religiøse spørsmål har i relativt stor grad økt i dette tidsrommet.

Av nyere eksempler kan det nevnes karikaturstriden i 2006, hvor en dansk avis utløste en flom av protester ved å publisere en rekke karikaturer av profeten Muhammed. Dette førte til angrep på ambassader, sterke internasjonale protester, og et økt fokus på terrorfaren i Danmark.

3.2: Viktige organisasjoner

The Bradford Council of Mosques

The Bradford Council of Mosques (BCM) var en lokal organisasjon, og hadde aldri ambisjoner om noe annet. Den skulle dekke behovene til de ulike moskéene i området rundt Bradford, og var ment å fungere som et samlende organ i styringen av disse. BCM ble opprettet i 1981, og var bare en av mange lokale muslimske organisasjoner som dukket opp i Storbritannia på denne tiden. Felles for disse var at de hadde relativt spesifikke målsetninger, og fungerte utelukkende på et lokalt plan. Praktiske oppgaver, som den daglige driften av moskéene, samt lokalpolitiske saker som kunne omfatte halalmat i skolen og bruken av hijab i jobbsammenheng og skole var saker som opptok BCM i stor grad. Det var ikke før i 1988 at BCM gjorde seg kjent både nasjonalt og internasjonalt gjennom media på grunn av at den organiserte de første demonstrasjonene mot Salman Rushdies bok "Sataniske Vers". Dette gjør ikke at BCM noensinne ble en viktig organisasjon for flertallet av muslimer i Storbritannia, men at den tross alt var den første muslimske organisasjonen som ble

⁴⁷ Fetzer 2005, s.13

internasjonalt kjent. Dette førte til at mange i større grad fikk øynene opp for at de muslimske miljøene i Storbritannia hadde en betydelig evne til å gjøre sine meninger kjent gjennom politiske virkemidler og demonstrasjoner, og man måtte erkjenne at en eventuell muslimsk organisering kunne gi resultater enten man likte det eller ei.

Dr. Kalim Siddiqui og The Muslim Parliament

Dr. Kalim Siddiqui gjorde seg kjent i de muslimske miljøene på 1970-tallet gjennom sine artikler hvor han argumenterte for politisk islam. Han stiftet The Muslim Institute for Research and Planning i 1973, en frivillig organisasjon som snart ble kjent som et intellektuelt sentrum for politisk islam i Storbritannia. Organisasjonen publiserte bøker og artikler omkring emnet, og organisasjonens politikk ble i stor grad formet av Dr. Siddiqui selv og den iranske revolusjonen. I 1988 gikk Dr. Siddiqui ut offentlig og ga sin støtte til fatwaen mot Salman Rushdie angående boken "Sataniske Vers". Året etter publiserte han The Muslim Manifesto, hvor han gav ulike forslag til hvordan politisk islam kunne virkeliggjøres i Storbritannia. Basert på dette manifestoet opprettet han i 1992 The Muslim Parliament, en nasjonal organisasjon som hadde som mål å være et samlende organ for de muslimske miljøene i Storbritannia. Dr. Siddiqui hadde også ambisjoner om at denne organisasjonen skulle vokse seg til å bli politisk slagkraftig, og skulle sikre at muslimske interesser i større grad ble tatt hensyn til. Organisasjonen fikk aldri den innflytelsen eller støtten den hadde håpet på, men den representerte likevel det første store forsøket på en samlende muslimsk organisering i Storbritannia.

The Muslim Council of Britain (MCB)

The Muslim Council of Britain ble dannet i 1997, både fordi myndighetene savnet en overordnet muslimsk nasjonal organisasjon som kunne fungere som talsrør, og fordi muslimene selv følte behov for å danne en paraplyorganisasjon som bedre kunne ivareta de mange muslimske organisasjonenes ønsker og interesser. Sir Iqbal Sacranie ledet organisasjonen fra 2002 til midten av 2006, og ble adlet i 2005 med denne begrunnelsen:

“For services to the Muslim community, to charities and to community relations.”⁴⁸

MCB holdt i begynnelsen av juni 2006 nyvalg blant 37 mulige kandidater til stillingen som Sacranies etterfølger. Dr. Muhammad Abdul Bari ble valgt til ny leder, og er i dag MCB's tredje leder i organisasjonens levetid. I dag representerer MCB nesten 400 lokale og nasjonale muslimske organisasjoner, spredt rundt hele Storbritannia.⁴⁹ Nettopp på grunn av det store mangfoldet MCB representerte var det viktig å tidlig formulere et sett med mål som alle medlemmene kunne enes om. Disse skulle hindre intern uenighet, og ville klargjøre MCB's politikk. Organisasjonen satte seg slik seks målsetninger som skulle sørge for en politisk enighet innad:⁵⁰

1. To promote cooperation, consensus and unity on Muslim affairs in the UK.
2. To encourage and strengthen all existing efforts being made for the benefit of the Muslim community.
3. To work for a more enlightened appreciation of Islam and Muslims in the wider society.
4. To establish a position for the Muslim community within British society that is fair and based on due rights.
5. To work for the eradication of disadvantages and forms of discrimination faced by Muslims.
6. To foster better community relations and work for the good of society as a whole.

Det hersker uenighet om hvorvidt MCB kan sies å representere hele det muslimske miljøet i Storbritannia, men det er ingen tvil om at ingen muslimsk organisasjon tidligere har hatt så stor politisk slagkraft som MCB har i dag. Siden dannelsen i 1997 har MCB hele tiden vært klare på at de ønsker ytringsfrihet og åpenhet i samfunnet. Samtidig har organisasjonen klart tatt avstand til terror, uansett om dette blir begått av muslimer eller ikkemuslimer. Blant enkelte muslimske grupperinger ble det regnet som svært provoserende da Sacranie støttet et skriv til alle moskéer i Storbritannia hvor man minnet om at alle hadde plikt til å ta avstand

⁴⁸

<http://www.gnn.gov.uk/content/detail.asp?NavigatedFromSearch=True&NewsAreaID=2&ReleaseID=159285&print=true>

⁴⁹ Muslims in Britain 2004, s.6

⁵⁰ <http://www.mcb.org.uk/aim.php>

fra og bekjempe terror. Selv om brevets innhold var godkjent og støttet av flere viktige imamer, ble likevel Sacranie beskyldt for å oppmuntre til islamofobi, med den begrunnelsen at pekefingeren nok en gang ble rettet mot vanlige muslimer. I tillegg mente noen muslimer at moskéene ikke var det rette stedet for å snakke om terror, da det skulle være et fredens sted.⁵¹

Man regner vanligvis MCB for å representere det man løselig kan kalle tradisjonelle muslimer, det vil si det store flertallet av vestlige muslimer. Fundamentalister og ekstreme muslimer synes ikke at MCB er konservativ nok, mens svært liberale muslimer på den andre siden ikke blir støttet av MCB. Det sistnevnte gjelder blant annet den homofile muslimske organisasjonen Al-Fatiha, og bidrar til å støtte opp under det tradisjonelle synet som MCB representerer.

Det er flere ting som gjør at MCB markerer seg sterkere i forhold til alle andre muslimske organisasjoner i Storbritannia. For det første fungerer MCB som et direkte bindeledd mellom de muslimske miljøene og regjeringen, siden MCB ble opprettet etter oppfordring fra myndighetene. Den tidligere lederen, Sir Iqbal Sacranie, var også aktiv innen politikken, i likhet med flere personer med tilknytning til MCB. Det store antallet muslimske organisasjoner som MCB representerer sørger samtidig for et stort mangfold, både når det gjelder politiske holdninger, etnisk bakgrunn og sosial status. MCB kan med rette hevde å være den organisasjonen som i størst grad kan sies å representere et tverrsnitt av britiske muslimer, og er utvilsomt den muslimske organisasjonen som har størst politisk tyngde.

3.3: Resultater

Det kan diskuteres i hvor stor grad muslimsk organisering i Storbritannia har gitt store resultater. The Bradford Council of Mosques klarte riktignok å sette muslimenes ønsker og krav på dagsordenen, både nasjonalt og internasjonalt. Samtidig viste demonstrasjonene at de muslimske miljøene kunne være slagkraftige hvis de sto samlet. Men på den annen side førte ikke disse forsøkene til politiske endringer i noen særlig grad, og det oppsto derfor et ønske om å samle de muslimske miljøene på et nasjonalt nivå. De lokalpolitiske muslimske organisasjonene hadde klart å få gjennomslag for enkelte saker, slik som halalmat på skolen,

⁵¹ <http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/4081208.stm>

og bedre forhold for muslimer på arbeidsplassen, men på 1990-tallet var det likevel bare oppnådd beskjedne resultater politisk i forhold til muslimske ønsker og krav.

Opprettelsen av The Muslim Parliament i 1992 var et forsøk på å gjøre noe med dette, og tanken var at denne organisasjonen skulle representere de muslimske miljøene på et nasjonalt plan, og slik kunne påvirke politiske vedtak i en retning som var gunstig for muslimer. I praksis var det likevel først i 1997 at størstedelen av de muslimske miljøene i Storbritannia for første gang kunne sies å være samlet under én organisasjon, da The Muslim Council of Britain ble opprettet etter oppfordring fra regjeringen. Grunnen til at regjeringen ønsket en slik organisasjon var at man lenge hadde savnet et samlende organ som kunne snakke på vegne av flertallet av muslimene i Storbritannia, samtidig som regjeringen lettere kunne kommunisere med disse. Dette har vist seg å være den mest vellykkete muslimske organisasjonen i Storbritannia, og har på mange måter vist seg å være i stand til å ivareta muslimenes interesser på en bedre måte enn foregående organisasjoner, samtidig som den fylte et tomrom i den politiske arenaen.

4: Opptakt til loven og tidligere forslag

4.1: The Public Order Act 1986

Ettersom de muslimske miljøene fikk større politisk slagkraft, først og fremst gjennom MCB, økte også presset på regjeringen for å innføre en lov som skulle dekke religiøst hat og diskriminering. Regjeringen hadde lenge hevdet at en slik form for diskriminering kunne dekkes av eksisterende lover. Det første spørsmålet som da melder seg dreier seg om i hvilken grad det virkelig eksisterte et behov for en slik lov. Før vi ser på regjeringens opprinnelige forslag av 2005, samt de tidligere forslagene, må vi derfor undersøke hva de eksisterende lovene egentlig dekket, og hvilke behov og mangler som meldte seg.

The Racial And Religious Hatred Bill foreslo å gjøre amendments, det vil si forandringer i forhold til eksisterende lover. Dette er vanlig fremgangsmåte i Storbritannia, en ny lov vil sjelden være fullstendig adskilt fra andre lover, men heller forandre nøkkelpunkter i eksisterende lover. I dette tilfellet var det i hovedsak The Public Order Act 1986 som ble foreslått å bli utvidet med en Part 3A i regjeringens opprinnelige forslag av 2005. Denne delen skulle utvide loven til også å omfatte religiøs diskriminering. Part 3 av 1986 Act, kalt Racial Hatred, beskyttet allerede mot rasemessig diskriminering og hat⁵², og hadde blitt brukt i saker hvor etniske religiøse grupper var blitt utsatt for religiøst hat. Dette inkluderte sikher og jøder, men utelot andre trossamfunn. Hensikten med den nye loven var da å utvide de allerede eksisterende lovene vedrørende rasemessig hat til å også gjelde religiøst hat mot personer av alle trossamfunn.

Før vi går videre kan det være hensiktsmessig å se på utviklingen vedrørende de raselovene i Storbritannia som har sammengeng med denne oppgaven. The Race Relations Act 1976 sa allerede at det var forbudt å oppfordre eller egge opp til rasemessig hat (incitement to racial hatred). Dette ble senere utdypet og bearbeidet under The Public Order Act 1986. I oppsummeringen av Part 3 av denne lovtteksten ble det gjort klart at det er straffbart å:

⁵² “stirring up racial hatred”

*...use of words or behaviour or display of written material (section 18), publishing or distributing written material (section 19), public performance of a play (section 20), distributing, showing or playing a recording (section 21), or broadcasting (section 22), if the act is intended to stir up racial hatred, or possession of racially inflammatory material (section 23)*⁵³.

The Criminal Justice and Public Order Act 1994 gjorde noen små forandringer i The Public Order Act 1986, blant annet at gjerninger basert på rasemessig hat ikke lenger bare kunne straffes med bøter, men også med fengsel, i tillegg til at loven også har blitt brukt som et middel til å stenge ned websider som inneholder rasemessig hat.

4.2: Private Members Bill 1 2000

Lord Ahmed

Selv om regjeringens arbeid med en lov som skulle omfatte religiøs diskriminering ikke begynte før 2001, hadde liknende lover blitt foreslått tidligere på privat basis, uten regjeringens støtte. Lord Ahmed, landets første adelige muslim, forsøkte i 2000 å introdusere en ny lov for Overhuset. Loven var ment å gjøre amendments i The Race Relations Act 1976, som skulle sikre at denne loven også ville beskytte mot religiøs diskriminering. Dette lovforslaget ble kalt The Religious Discrimination Bill, og ble støttet av blant andre biskopen av Bradford, men utover dette var ikke interessen stor.⁵⁴ Labourregjeringen, den samme regjeringen som bare et år senere skulle presse på for å innføre en tilsvarende lov, motsatte seg dette forslaget med den begrunnelsen at The Human Rights Act 1998 allerede beskyttet de muslimske minoritetsgruppene godt nok.⁵⁵ Denne begrunnelsen førte til protester fra muslimske organisasjoner, blant annet The Islamic Human Rights Commission, som mente at muslimene i praksis falt utenfor rettssystemet i saker som omhandlet religiøs diskriminering.

Debatten omkring lovforslaget i Overhuset avslørte at det likevel eksisterte en viss enighet om at noe burde gjøres med de eksisterende lovene, men at man trengte tid til undersøkelser.

⁵³ <http://www.answers.com/topic/public-order-act-1986>

⁵⁴ <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldhansrd/vo000607/text/00607-08.htm>

⁵⁵ Fetzer 2005, s.32

Lovforslaget fikk dermed ikke den nødvendige støtten, og ble nedstemt.⁵⁶ Lord Ahmed stilte seg i debatten undrende til hvorfor forslaget ikke fikk den nødvendige støtten i Overhuset, da man likevel til en viss grad anerkjente at det eksisterte et behov:

“My Lords, does not my noble friend [Lord Bassam of Brighton] agree with me that the Islamophobia Commission report and the Islamic Human Rights Commission reports prove that there is religious discrimination against Muslims? Why therefore is it necessary to conduct further research before the Government introduce religious discrimination laws?”⁵⁷

Svarene han fikk var at Overhuset erkjente at Lord Ahmed hadde gjort dem oppmerksom på hvilken retning man burde gå i prosessen med å utbedre de eksisterende lovene, men at det fremdeles krevdes mye arbeid for å sikre at en eventuell ny lov ikke skulle skape tilsvarende problemer i fremtiden.

4.3: Regjeringens 1. forsøk 2001-2002

Foreslått som del av The Anti-Terrorism, Crime and Security Bill

Selv om det har vært et stort ønske om å få en slik lov blant forskjellige grupper i Storbritannia begynte ikke regjeringens arbeid med å innføre en lov som skulle beskytte mot rasemessig og religiøst hat før mot slutten av 2001. Etter 11. september 2001 ønsket nemlig styresmaktene i Storbritannia å innføre The Anti-Terrorism, Crime And Security Bill. Dette var den første antiterrorloven som ble foreslått som følge av 11. september, og skulle gjøre det lettere for myndighetene å slå ned på terroraktiviteter. Klausul 38 av denne ville ha utvidet del 3 av the Public Order Act 1986, som vi allerede har sett at omhandler oppfordring eller gjerninger som leder til rasemessig hat, til også å omhandle og gjøre straffbart oppfordring eller gjerninger som ville ledet til religiøst hat. Da lovforslaget nådde Overhuset ble det vedtatt å fjerne denne klausulen med 240 mot 141 stemmer. Underhuset gjeninnførte i sin andre behandling denne klausulen, men Overhuset vedtok enda en gang å fjerne den. Til slutt måtte David Blunkett, daværende innenriksminister, gå med på at Underhuset måtte bøye seg for Overhusets beslutning om å fjerne klausulen.

⁵⁶ Fetzer 2005, s.32

⁵⁷ <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldhansrd/vo000307/text/00307-02.htm>

Vi må her spørre oss hvorfor Overhuset så tydelig ønsket å fjerne denne delen av lovteksten. Forslaget ble introdusert for parlamentet 19. november 2001, bare litt over to måneder etter 11. september. En parlamentarisk komité var blant annet skeptisk til at en så omfattende lov skulle behandles så raskt, og de påpekte også en rekke ting med Klausul 38:⁵⁸

Religious Hatred Offence (Clause 38)

The Bill contains a provision to amend Part 3 of The Public Order Act 1986 so that incitement to racial hatred is extended to include religious hatred... Clause 38 defines “religious hatred” as “hatred of a group of persons defined by reference to religious belief or lack of religious belief”. **However, no definition of “religious belief” or religion is provided.**⁵⁹ ...

We have not seen sufficient evidence to justify the proposition that extending the law of incitement to include religious as well as racial hatred will work in practice. The proposals in the Bill would be difficult to enforce. ...

Man var altså svært skeptiske til mangelen på en ordentlig definisjon av religiøs overbevisning, og en liste over allment anerkjente religioner. Komitéen hadde også vanskelig for å se hvordan denne klausulen skulle kunne fungere i praksis. Når debatten i tillegg begynte å dreie seg om hvorvidt den gamle blasfemiloven burde avskaffes, svarte regjeringen at spørsmålene var for langt ute på siden av hva loven dreide seg om. Hvis de skulle inkludert slike spørsmål ville debatten dreid for langt unna hovedpunktet, nemlig at dette skulle være en antiterrorlov og dreie seg om sikkerhet og trygghet i forhold til den nye dagsordenen skapt av terrorismen. Det er interessant å merke seg hva Muhamed Abdul Aziz fortalte meg om denne debatten under feltarbeidet:

“So on the one hand they were proposing antiterrorism legislation that would impact the Muslim community very heavily, but to sweeten that they proposed this piece of legislation in the same package of legislation in 2001, but that got chopped out because it was said that it was inappropriate for this piece of legislation. People said that it shouldn’t go through the same legislation, because it was a different kind. It

⁵⁸ <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmselect/cmhaff/351/35108.htm#a8> – punkt 56 og 61

⁵⁹ Min utheving

was antiterrorism legislation on the one hand and public order legislation on the other. Although you could put them in the same basket, it was actually two different things.”

Mange oppfattet denne antiterrorloven som et middel til en tryggere hverdag i Storbritannia på bekostning av en innskrenking av privatlivet og den personlige friheten. Denne innskrenkingen rettet seg i stor grad mot muslimske miljøer, og gav myndighetene rett til å fryse bankkontoer, innhente personlige opplysninger basert på mistanke og en enklere prosedyre for å deportere personer som er under mistanke for terrorvirksomhet.⁶⁰ Mange i de muslimske miljøene følte seg dermed mistenkeliggjort og siden majoriteten av muslimer i Storbritannia tradisjonelt stemmer på Labourpartiet, risikerte man potensielt en velgerflukt. Det var da også Labourpartiet som ønsket å innføre denne loven, og sett i lys av dette virker Abdul Aziz's uttalelse om at Klausul 38 skulle være en formildende del av loven, spesielt rettet inn mot muslimer, ganske plausibel. House of Lords følte derimot, i likhet med mange andre, at denne delen av lovtteksten var malplassert, og at man her snakket om to forskjellige lover, en antiterrorlov på den ene siden, mens Klausul 38 hørte hjemme under en offentlig ordenslov. Siden Overhuset har siste ord i slike saker ble det etter to avstemninger som begge gikk i lovens disfavør bestemt at man skulle utelate Klausul 38 og gjennomføre loven uten den.

4.4: Private Members Bill 2 2002-2004

Lord Avebury og opprettelsen av en komité

8. januar 2002 ble saken tatt opp på ny gjennom en såkalt Private Member's Bill. Lord Avebury foreslo i et nytt lovforslag som han kalte Religious Offence Bill å utvide the Public Order Act 1986 til også å omhandle religiøs diskriminering og hat, på samme måte som det forrige lovforslaget. Det er viktig å merke seg at en slik fremgangsmåte ikke representerer regjeringens politikk, men er resultatet av enkeltpersoners ønsker i parlamentet. Private Member's Bills blir foreslått av mer uavhengige medlemmer av Parlamentet som ikke innehar noen posisjoner i regjeringen. De står dermed friere til å uttrykke sine tanker og ønsker uten å bli bundet av regjeringens politikk, og de har muligheten til å foreslå lover på eget initiativ.⁶¹ I

⁶⁰ <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2001/10024--e.htm#22>

⁶¹ http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/a-z_of_parliament/a-b/81898.stm

de tilfellene hvor Private Members Bill blir foreslått av en Lord, starter debatten i Overhuset, istedet for i Underhuset, slik prosedyren vanligvis er når regjeringen legger frem forslag. Det var dette som ble gjort nettopp i dette tilfellet. Reaksjonene fra Overhuset var ikke positive, men det var enighet om å undersøke dette emnet nærmere. Overhuset oppnevnte derfor en komité i 2004 med oppgave å undersøke nødvendigheten av å innføre en lov som skulle dekke religiøs diskriminering. I tillegg skulle denne ta stilling til om den gjeldende blasfemiloven skulle fjernes. Menneskerettighetsorganisasjonen Justice var en del av denne komitéen sammen med The British Muslim Research Centre (BMRC) og The British Humanist Association (BHA) i 2004. Komitéens arbeid resulterte i en samordnet rapport som ble presentert for Overhuset. Oppsummeringen i denne rapporten sa klart at:

”If Sikhs and Jews are to be protected from incitement to religious hatred and if this is considered to be a legitimate restriction of free speech, the same standard should be applied to Muslims, Christians and other faith communities, otherwise there is clearly a breach of Article 9 combined with Article 14 of the European Convention on Human Rights”⁶²

Komitéen så altså et behov for en slik lov, og kom derfor med en anbefaling, selv om den ikke la frem noen spesifikke forslag. Dette førte til en debatt 22 april 2004 vedrørende konklusjonene av arbeidet til komitéen, hvor regjeringen bestemte seg for å støtte arbeidet for å skape en ny lov som skulle omhandle religiøs diskriminering og hat.

4.5: Regjeringens 2. forsøk 2004-2005

Foreslått som del av The Serious Organised Crime and Police Bill

Regjeringen brakte et nytt lovforslag til behandling gjennom the Serious Organised Crime and Police Bill som ble foreslått for Underhuset 24. november 2004. Denne lovteksten ønsket å fjerne begrepet ”arrestable offence”, slik at politiet fikk en utvidet myndighet til å kunne arrestere alle mistenke uansett grunnlag. Dette var et svært viktig punkt for regjeringen, og ville gjøre det lettere å håndheve antiterrorlovene, slik at man unngikk at mistenkte unslapp arrest. I tillegg til de sentrale delene av i dette forslaget, ønsket regjeringen også å inkludere

⁶² Briefing for the debate on Religious Offences in the House of Lords 2004, s.2

en del som skulle omhandle religiøst hat. Forslaget ble som ventet godkjent av Underhuset og sendt videre til Overhuset. Under Overhusets debatt om de relevante delene av loven 5. april 2005 bestemte man seg for å anbefale å stryke delen som omhandlet religiøst hat og diskriminering. Da lovforslaget ble sendt tilbake til Underhuset 7. april, bestemte regjeringen seg for å utelate denne delen. Dette gjorde man for å sikre at the Serious Organised Crime and Police Bill ble vedtatt før det sittende parlamentet skulle oppløses i forkant av det planlagte nyvalget. Dette kan tyde på at regjeringen var klar over at debatten rundt disse delene av lovtteksten kunne føre til at teksten ble sendt mellom Underhuset og Overhuset i lang tid, slik man hadde opplevd tidligere. Siden valget skulle avholdes 7. mai 2005 hadde regjeringen rundt en måned på seg til å vedta loven etter at Overhuset debatterte innholdet, og på grunn av tidspresset kunne man ikke risikere at loven ikke ville vedtas på grunnlag av en klausul som egentlig hadde lite med det øvrige innholdet i loven å gjøre.

Denne loven åpnet for at politiet og myndighetene skulle få utvidet myndighet i forhold til i hvilke tilfeller arrestasjon kunne brukes, begrepet ”arrestable offence” var ikke lenger like anvendelig etter denne loven i og med at nær sagt alle handlinger kunne være gjenstand for arrestasjon. I tillegg åpnet loven også for at DNA skulle kunne tas fra mistenkte uten beslutning fra retten, noe som tidligere ikke hadde vært mulig. Mange mente at denne loven representerte et alvorlig brudd på demokratiske rettigheter og at myndighetene ville få ufortjent stor makt over samfunnet. Loven gjorde det også forbudt å demonstrere nærmere enn én kilometer fra Parlamentet.⁶³ I og med at regjeringen presset på for å gjennomføre de viktigste delene av denne loven er det ikke overraskende at delen om religiøst hat ikke nådde frem, sett i lys av de store uoverenstemmelsene rundt dette emnet i tiden før.

Siden Labourpartiet hadde sett det som nødvendig å utelate de delene av loven som skulle omhandle rasemessig og religiøst hat på grunn av valget i mai 2005, annonserte Labourpartiet at hvis de ble gjenvalgt ville de arbeide for å få gjennom et nytt lovforslag som skulle omhandle religiøs diskriminering. Dette viste tydelig at regjeringen på tross av motstanden i Overhuset var fast bestemt på å innføre en slik lov. Det at Labourpartiet brukte dette i valgkampen sier oss at man forventet at dette var en sak mange potensielle velgere ønsket seg. I og med at lovtteksten på mange måter satte fokus på de muslimske miljøene var dette valgløftet også en indikasjon på at Labourpartiet så på de muslimske minoritetsgruppene som

⁶³ <http://observer.guardian.co.uk/comment/story/0,6903,1635351,00.html>

en viktig velgermasse. Partiprogrammet i valgkampen sa det på denne måten:

*"It remains our firm intention to give people of all faiths the same protection against incitement to hatred on the basis of their religion. We will legislate to outlaw it and will continue the dialogue we have started with faith groups from all backgrounds about how best to balance protection, tolerance and free speech"*⁶⁴

⁶⁴ Forward not back 2005, s.111-112

5: The Racial and Religious Hatred Act

5.1: Regjeringens 3. forsøk 2005-2006

Regjeringens forslag til egen lov

Labour partiet vant parlamentsvalget, og i juni 2005 ble dette lovforslaget lagt fram som en egen lov og ikke bare som tillegg til andre lovforslag, noe som gjorde at Labour oppfylte løftet de hadde gitt i valgkampen. Dette lovforslaget ble kalt The Racial and Religious Hatred Bill. Etter tre høringer ble forslaget vedtatt av Underhuset 11. juli 2005 og sendt videre til Overhuset for videre behandling. Det er det opprinnelige regjeringsforslaget som startet den største debatten rundt denne loven. Siden uenighetene som fulgte etter regjeringen la fram lovforslaget i hovedsak dreide seg om ordlyden i denne lovteksten må vi undersøke hva som egentlig sto skrevet i forslaget.

Hva var det så den opprinnelige lovteksten av 2005 foreslo? For det første ønsket den å utvide Part 3 av Public Order Act 1986 med tillegget 17A. I regjeringens opprinnelige forslag av 2005 står det at loven skal dreie seg om hat mot personer på religiøst og rasemessig grunnlag. Det første problemet med dette var å utarbeide en gyldig og samlende definisjon av hva som skulle regnes som religiøst hat og hvem som skulle regnes som religiøse grupper. Like viktig var det å definere hvem som i så fall skulle regnes å være lovbrytere, og hvilke handlinger og uttalelser som skulle gjøres straffbare. I det første utkastet ble forandringene av Public Order Act 1986 foreslått å være:

Section 17A – Meaning of ”religious hatred”

In this part ”religious hatred” means hatred against a group of persons defined by reference to religious belief or lack of religious belief.⁶⁵

Dette blir utdypet ved å definere betydningen av religiøst hat til å gjelde hat mot en gruppe av personer definert ved deres religiøse tro eller mangel på religiøse tro. Dette var viktig slik at loven også skulle kunne beskytte agnostikere og humanetikere. Disse gruppene var nemlig i

⁶⁵ Racial and Religious Hatred Bill – [Bill 11], s.2

prinsippet like utsatt for diskriminering på grunn av sin mangel på religiøs tro som de ulike trossamfunnene var, og hadde således likeverdig krav på beskyttelse. Det er viktig å merke seg at innholdet i denne definisjonen forholdt seg uforandret fram til den endelige lovteksten som ble vedtatt. Dette tyder på at det ikke har vært noen store uoverensstemmelser vedrørende denne ordlyden. I Explanatory Notes, vedlegget til det opprinnelige lovforslaget, skrev man dette om denne delen av teksten⁶⁶:

11. *Paragraph 3* of Schedule 10 inserts a new section 17A into the 1986 Act which defines “religious hatred”. The definition is designed to cover hatred against a group of persons defined by their religious belief or lack of religious belief. It will be for the courts to determine whether a religion or belief falls within this definition.
12. The reference to “religious belief or lack of religious belief” is a broad one, and is in line with the freedom of religion guaranteed by Article 9 of the ECHR⁶⁷. It includes, though this list is not definitive, those religions widely recognised in this country such as Christianity, Islam, Hinduism, Judaism, Buddhism, Sikhism, Rastafarianism, Baha’ism, Zoroastrianism and Jainism. Equally, branches or sects within a religion can be considered as religions or religious beliefs in their own right. The offences also cover hatred directed against a group of persons defined by reference to a lack of religious belief, such as Atheism and Humanism. The offences are designed to include hatred against a group where the hatred is not based on the religious beliefs of the group or even on a lack of any religious belief, but based on the fact that the group do not share the particular religious beliefs of the perpetrator.

Det fremstår som ganske klart at loven ønsket å favne om et bredt spekter. I Explanatory Notes innrømmer man også at definisjonen er vid, men peker på at den er i tråd med den allmenne religionsfriheten garantert av artikkel 9 i Den Europeiske Menneskerettsdomstolen (ECHR). Det blir med ett litt vanskeligere når loven skal avgjøre hva som faktisk skal bli gjort straffbart:

⁶⁶ Racial and Religious Hatred Bill – Explanatory Notes [Bill 11-EN], s.3

⁶⁷ European Court of Human Rights

1 Hatred against persons on racial or religious grounds

Part 3 of the Public Order Act 1986 (c.64) is amended in accordance with the Schedule to this Act, which –

- (a) creates offences involving stirring up hatred against persons on religious grounds, and
- (b) amends provisions relating to offences involving stirring up hatred against persons on racial grounds.⁶⁸

Loven skal altså gjøre det straffbart å egge opp til hat mot personer på religiøst eller rasemessig grunnlag. Da dette kan virke noe vagt er det også mer nøyaktige beskrivelser i lovteksten om hva som menes. Punkt 13 i Explanatory notes forklarer at Paragraf 5 til 9 i lovteksten foreslår å gjøre forandringer i Public Order Act 1986 vedrørende gjerninger eller oppførsel som kan ha til hensikt å skape religiøst hat. Eksempler blir gitt, i tråd med hva Public Order Act 1986 allerede sier om rasemessig hat, som vist over. Disse eksemplene omfatter bruk av ord eller handlinger og det å gjøre tilgjengelig skriftlig materiale (section 18), publisering eller distribusjon (section 19), offentlig fremførelse av et stykke (section 20), distribuere, vise eller spille en innspilling (section 21) og kringkasting av et program (section 22). Selv om ingen av disse handlingene er straffbare i seg selv, forklarer punkt 14 i Explanatory Notes på hvilken måte Public Order Act 1986 tilsvarende har dekket rasemessig hat, og hvordan lovteksten foreslår å utvide dette til også å gjelde religiøst hat:

14. A person can commit each of these offences if he intends to stir up racial hatred or having regard to all the circumstances racial hatred is likely to be stirred up. **Paragraphs 5 to 9 amend these offences so that they apply in addition to the stirring up of religious hatred.**⁶⁹ ...the offence is now committed if the words, behaviour, material, play, recording, broadcast or programme service is likely to be seen or heard by a person in whom it is likely that racial or religious hatred would be stirred up.⁷⁰

Handlingene over kan altså være straffbare hvis intensjonen var å skape rasemessig eller religiøst hat, eller hvis rasemessig eller religiøst hat trolig vil oppstå som en følge av ord eller

⁶⁸ Racial and Religious Hatred Bill – [Bill 11], s.1

⁶⁹ Min utheving

⁷⁰ Racial and Religious Hatred Bill – Explanatory Notes [Bill 11-EN], s.3

handlinger som nevnt over. Den siste delen av punktet er også interessant, handlingen kan være straffbar selv hvis det er sannsynlig at ord eller handlinger vil bli hørt eller sett av en person som trolig vil ta til seg budskapet på en måte som gjør at denne personen kan oppfatte dette som oppfordring til rasemessig eller religiøst hat. I tillegg viser punkt 11 i lovteksten til at oppbevaring av materiale som kan tenkes å skape rasemessig eller religiøst hat gjøres straffbart.

Det umiddelbare spørsmålet nå er hva som regnes som rasemessig eller religiøst hat, noe som ikke kommer særlig tydelig frem over. Punkt 15 i Explanatory Notes forsøker å klargjøre begrepet, og i hvilke tilfeller handlinger og ord skal kunne falle inn under loven. Den forklarer at personen som utfører gjerningen må ha intensjon om, eller forstå at den kunne føre til rasemessig eller religiøst hat. Det å gjøre narr av en religiøs gruppe vil heller ikke være sterkt nok til å dekkes av denne loven. Det er også viktig å merke seg at det å hate religionen i seg selv ikke er straffbart, derimot var loven tenkt å beskytte ulike grupper av mennesker som definerer seg selv ved hjelp av sin religiøse overbevisning:

15. The words, behaviour, written material or recordings or programme must be both threatening, abusive or insulting and **intended or likely to** stir up racial or religious hatred. Hatred is a strong term. The offences will not encompass material that just stirs up ridicule or prejudice or causes offence. **Further what must be stirred up is hatred of a group of persons defined by their religious beliefs and not hatred of the religion itself.**⁷¹ Of themselves, criticism or expressions of antipathy or dislike of particular religions or their adherents will not be caught by the offence.⁷²

Her oppsto den største uenigheten mellom regjeringen og kritikerne. Regjeringen mente at dette punktet i praksis viste at man hadde til hensikt å sørge for at det skulle settes strenge krav til hvem som skulle kunne dømmes etter loven. Kritikerne så derimot på dette punktet som relativt vagt formulert, og verst var det at man ikke oppfattet dette som et krav om intensjon. Det at det sto ”intended or likely to” betydde at hvis man bare burde visst at en gjerning eller uttalelse kunne føre til religiøst hat var man i faresonen for å bli dømt etter loven. Det at ikke intensjon var eksplisitt nevnt i lovteksten, men istedet vagt formulert i

⁷¹ Mine uthevinger

⁷² Racial and Religious Hatred Bill – Explanatory Notes [Bill 11-EN], s.3

Explanatory Notes gjorde at kritikerne satte som et krav at ordet intensjon måtte inkluderes i selve lovteksten.

5.2: Videre behandling av loven

Det opprinnelige utkastet ble behandlet av Overhuset den 11. oktober 2005, og 25. oktober ble det her vedtatt å gjøre forandringer i lovforslaget. Det reviderte utkastet ble sendt tilbake til Underhuset for behandling igjen. Formen på dette var ganske annerledes enn det opprinnelige forslaget, blant annet var enkelte seksjoner i lovteksten forandret samtidig som Overhuset også insisterte på at begrepet ”intention to stir up hatred” skulle være et hovedelement i loven.⁷³ Ved å kreve at en intensjon om å utføre en straffbar handling måtte være til stede skulle man sikre at ytringsfriheten ikke var i fare. Dette ville garantere at personer ikke ble tiltalt for å komme med lite gjennomtenkte uttalelser, og skulle samtidig sørge for at normale debatter og diskusjoner rundt religiøse emner fremdeles skulle være lov. Alt i alt var det to omfattende amendments som ble sendt til House of Commons for behandling. 31. januar 2006 behandlet House of Commons disse to forandringene gjort av House of Lords, og godkjente begge med knapp margin, stikk i strid med regjeringens ønske. Den første forandringen skulle sikre at den nye loven ikke skulle forandre innholdet i eksisterende raselover, og ble godkjent med 288 mot 278 stemmer. Dette skulle sikre at den nye loven skulle supplere det eksisterende lovverket, samtidig som den ikke skulle erstatte lover som allerede omhandlet rasemessige relasjoner. Det andre forslaget ble godkjent med bare én stemmes margin, 283 mot 282, og inneholdt forandringer av lovteksten som gjorde at bare ytringer eller gjerninger som er såkalt ”threatening” skulle dekkes av loven. Tidligere hadde lovteksten også omfattet ytringer og handlinger som var omtalt som ”abusive and insulting”. Dette betyr at loven bare trer i kraft hvis man har til hensikt å egge opp til religiøst hat, ”stirring up religious hatred”, og at lite gjennomtenkte kommentarer eller gjerninger uten denne intensjonen ikke vil rammes av loven.⁷⁴ Dette ser vi klart under Overhusets endringsforslag Section 29B:⁷⁵

Acts intended to stir up religious hatred

29B

Use of words or behaviour or display of written material

- (1) A person who uses threatening words or behaviour, or displays any

⁷³ http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldhansrd/pdvn/lds05/text/51025-21.htm#st_188

⁷⁴ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3873323.stm

⁷⁵ Racial and Religious Hatred Bill [HL Bill 31], s.3

written material which is threatening, is guilty of an offence *if he intends thereby to stir up religious hatred.* ⁷⁶

Her ser vi en klar forskjell fra det opprinnelige forslaget, nemlig at handlingen må ha som hensikt å skape religiøst hat. Dette er gjennomgående for hele lovteksten og kan sies å begrense myndighetenes evne til å gjøre aktivt bruk av en slik lov.

Regjeringen hadde allerede gjort klar sitt eget reviderte forslag, da de tok for gitt at Underhuset ville stemme ned forslagene fra Overhuset. Dette forslaget inneholdt endringer som ville sikre at skulle være fullt mulig å debattere, spøke med, og gjøre narr av religioner, så lenge det ikke var med den hensikten å egge opp til religiøst hat eller ved å være ”reckless about stirring up religious hatred”. Det var nettopp den siste biten om ”recklessness”, altså det å uforvarende si eller gjøre noe som kunne føre til religiøst hat, som ble utelatt i Overhusets forslag, mot regjeringens ønske. Labour mente at Underhusets vedtak av Overhusets forandringer ville gjøre det vanskeligere å ta i bruk loven. Denne avstemmingen i Underhuset har av mange blitt oppfattet som et nederlag for statsminister Tony Blair, og det gjorde ikke saken bedre at han var fraværende da Overhusets endringer ble godkjent med bare én stemme. Statsministeren skal vanligvis være til stede ved en slik avstemming, og dette indikerer at regjeringen med Blair i spissen følte seg svært sikre på at forslagene fra Overhuset skulle bli nedstemt. Dette blir klart når det viste seg at 15 skotske parlamentsmedlemmer fra Labour var borte fra Westminster den dagen avstemningen ble holdt. Disse ville ellers ha stemt i favør av Labours syn. Regjeringen var så sikre på at flertallet skulle sikre deres standpunkt i saken at de valgte å sende dem på valgkamp for suppleringsvalg i Dumferline og Fife West istedet. Det som ble omtalt som opprørerne i Underhuset hadde helt klart større slagkraft enn noen hadde forestilt seg. Dette var Labour-representanter som valgte å stemme mot regjeringens standpunkt. Selv om det bare var 26 representanter som ble omtalt som opprørere hadde disse tydeligvis større innflytelse enn regjeringen regnet med. Svært mange aviser og nyhetsmedier oppfattet dette som et stort nederlag for Blair og Labourpartiet. Dette var ifølge BBC den andre gangen Blair opplevde et nederlag i Underhuset som statsminister, den første gangen var da forslaget om å holde terrormistenkte innesperret uten rettsak ble nedstemt i strid med regjeringens ønske.⁷⁷

⁷⁶ Min utheving

⁷⁷ http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4668868.stm

16 februar 2006 mottok lovforslaget Royal Assent, en avsluttende prosess hvor et lovforslag blir gitt rett til å bli en Act of Parliament, det vil si en egen lov. Den vil bli kalt the Racial and Religious Hatred Act 2006 c.1. Selv om loven er vedtatt vil den ikke bli tatt i bruk før en såkalt Statutory Instrument blir skrevet, det vil si en forklarende tilleggslov.

6: Diskusjon rundt loven

6.1: Motiv for loven

Da regjeringens første utkast til The Racial and Religious Hatred Bill ble godkjent i Underhuset 11. juli 2005 og sendt til Overhuset for videre behandling, markerte dette starten på en stor diskusjon rundt loven. De tidligere forslagene som bare hadde vært tillegg til andre lovforslag hadde riktignok skapt enkelte overskrifter, men når regjeringen nå for første gang ønsket å skape en egen frittstående lov om dette emnet, involverte svært mange organisasjoner og enkeltpersoner seg i debatten.

Enkelt sagt var hensikten med loven å gjøre det straffbart å skape religiøst hat med hensikt, enten gjennom ord eller gjerninger. Riktignok kunne domstolene bruke eksisterende lover som omhandlet oppfordring til vold⁷⁸ i tilfeller der saken dreide seg om religiøst hat, men i det store og det hele var det ingen klar praksis på dette området. Ulike religiøse minoritetsgrupper hadde derfor lenge ytret et ønske om en slik lov. De viktigste punktene i loven dreier seg om hvordan man skal formulere hvem som skal beskyttes av loven og hvem som kan rammes av denne. Siden dette er et svært vanskelig tema satt opp mot ytringsfriheten er det ikke overraskende at det nettopp er disse formuleringene som i størst grad har vært gjenstand for kritikk. Et av de viktigste punktene kritikerne pekte på var den opprinnelige mangelen på krav om intensjon eller hensikt i lovteksten. I de første utkastene ville svært mange uttalelser og skrifter kunne bli gjenstand for etterforskning på bakgrunn av loven. Religiøse ledere fryktet at Bibelen og Koranen kunne falle under denne loven, mens komikere og mange fra underholdningsbransjen mente at de kunne risikere å bli sensurert eller straffet. Lovteksten hadde til hensikt å slå ned på religiøst hat, men usikkerheten rundt hva dette skulle innebære førte til at svært mange stilte seg kritiske til loven.

Men hva så med motivet for loven? Muslimske organisasjoner i Storbritannia hadde i lang tid etterlyst en slik lov, men først etter 11. september kom denne på dagsordenen. Mohamed Abdul Aziz som jeg snakket med under feltarbeidet og som har inngående kjennskap til denne loven samt det muslimske miljøet sier det slik:

⁷⁸ "Incitement to violence"

“The first time it was proposed was in 2001 as a sweetener because in 2001 just after 9/11 the government was proposing very strong draconian legislation on antiterrorism. And as a sweetener to the Muslim community they proposed this legislation because they knew the Muslim community wanted it.”

Antiterrorloven av 2001 satte fokus på det muslimske miljøet og gjorde at mange muslimer i Storbritannia følte seg som skyteskiver. Abdul Aziz omtaler da også denne loven som ”very strong draconian”, og loven gjorde utvilsomt et sterkt inntrykk på det muslimske miljøet. For å veie opp for dette ønsket altså regjeringen å innføre en lov som skulle beskytte mot religiøs diskriminering. Vi har allerede sett at eksisterende lover relatert til rase og religion i beste fall ble oppfattet som mangelfulle av mange muslimer. Vi må derfor gå tilbake i tid for å undersøke hva som gjorde at det muslimske miljøet faktisk ønsket en slik lov, samt i hvilken grad britisk immigrasjons- og integreringspolitikk har spilt en rolle.

I takt med at andre og tredjegerasjons muslimer i Storbritannia ble mer og mer opptatt av religiøse og kulturelle spørsmål, førte misnøyen med myndighetenes vilje til å ivareta muslimenes interesser til at muslimer i større grad organiserte seg. Samtidig førte dette i mange tilfeller til en økt grad av isolasjon, i motsetning til de første arbeidsinnvandrerne som var meget opptatt av å integrere seg i samfunnet. I den grad man kan kalle den første foreldregenerasjonen for sekulære, ble andre og tredjegerasjon i økende grad opptatt av islam. Denne dreiningen, samt det faktum at det muslimske miljøet med sine gode 1.6 millioner personer utgjør en betydelig velgergruppe, kan meget godt ha bidratt til at regjeringen til slutt måtte erkjenne at de eksisterende lovene ikke sikret interessene til landets minoriteter godt nok. Uansett kan man ikke nekte for at 11. september hadde en innvirkning på prosessen. I tiden før 2001 har det vært ulike forsøk på å få gjennomført en slik lov, blant annet ble dette anbefalt av The Runnymede Trust så langt tilbake som 1997. En senere rapport fra 1999, kalt The Derby Rapport og utarbeidet av The Home Office, hevdet at muslimske grupper opplevde en langt større grad av diskriminering enn andre minoritetsgrupper, både når det gjaldt utdanning, jobbmarkedet, boligmarkedet og i rettssystemet. Denne rapporten anbefalte også at en ny lov burde utarbeides som skulle beskytte religiøse minoriteter mot slike overgrep. Likevel hevdet regjeringen at muslimenes interesser var godt nok sikret i det eksisterende lovverket, og anbefalingene ble derfor ikke fulgt opp. En annen indikasjon på at

11. september var avgjørende var at så sent som i 2000 ble et tilsvarende lovforslag, som tidligere vist, nedstemt i Overhuset.

6.2: Aktører

Tilhengere av denne loven påpeker at teksten nødvendigvis må tolkes i lys av menneskerettighetene som allerede garanterer religiøs frihet og ytringsfrihet. Det er derfor ikke snakk om sensur, og ytringsfriheten vil ikke være i fare ifølge dem. Lobbyarbeidet har blitt gjort av blant andre Muslim Council of Britain med Iqbal Sacranie som talsmann. På spørsmål om hvem som er forkjempere for loven og på hvilket grunnlag svarte Abdul Aziz:

“In support of it you’ve got the government and the faith communities, but also law enforcement agencies support it, so the police is in support of it, prosecution authorities are in support of it, all law enforcement agencies who have to deal with such issues are in support of it. The fourth very big category of people who are in support of it are international human right organisations. So for example the UN committee on human rights, the EU, the Council of Europe and our own parliamentary join committee on human rights. They are all supporting this legislation because they think that its part of international standards of human rights, that people of minority religious communities should be protected against hatred on grounds on their religion.”

Det finnes også mange andre kritikere av lovforslaget, særlig blant det sekulære miljøet. Selv om det store flertallet av religiøse organisasjoner og trossamfunn støtter loven, taler enkelte mot den. Dette gjelder blant annet The Evangelical Alliance og The Christian Institute, som av mange blir omtalt som en høyrefløy i det kristne miljøet. Av sekulære organisasjoner finner vi blant annet National Secular Society og English PEN, som begge er motstandere av lovt teksten i sin opprinnelige form. Samtidig har ulike mediaorganisasjoner engasjert seg sterkt i sin motstand. Til sist finnes det også enkeltpersoner som har gjort seg bemerket i denne debatten, slik som komikeren Rowan Atkinson. Felles for de fleste av kritikerne er at de frykter at ytringsfriheten er i fare hvis lover som dette blir tatt i bruk i utstrakt grad. Interessant er det likevel å merke seg at ikke alle muslimske organisasjoner har vært tilhengere av denne loven. Abdul Aziz uttaler seg slik om hvem som er motstandere av denne loven:

”First of all, people in the media. In this country the media generally is against anything that they think will restrict freedom of speech, so there are powerful figures in the media who are against this, including editors and journalists. The second group of people who are against the law are comedians and artists of various kind, novelists, theatre people and so on. Then there are politicians and human rights activists, on grounds of free speech. Politicians, particularly from the liberal democratic party, are against legislations which limits freedom of speech, but also some from the conservative party. And then there are human rights activists on the ground it will limit freedom of speech. ...Then finally there are the Christian right wing, the evangelical alliance and the Christian institute, the far right of the Christian church.”

I tillegg til disse viser det seg altså at det også finnes kritikere innenfor de muslimske miljøene, og dette gjør at man kan dele aktørene i denne debatten i tre grupper; kristne, muslimer og sekulære.

Kristne organisasjoner

Størstedelen av kristne organisasjoner og enkeltpersoner som involverte seg i debatten var sterke motstandere av lovforslaget. Det var like fullt uenighet innad i de kristne miljøene, men blant dem som aktivt deltok i debatten var majoriteten negative til regjeringens forslag. Den katolske kirken ønsket en beskyttelse mot religiøs diskriminering velkommen, men var på grunnlag av ordlyden i teksten motstander av dette lovforslaget. Det samme gjaldt for The Church of England, hvor en talsmann uttalte:

”We regard the test of stirring up hatred to be a strong one which would be unlikely to penalise preachers or comedians going about their normal business. However, we wish to be reassured that the formulation of the offence will distinguish clearly between words and actions which incite hatred and expressions of opinion which are merely controversial or offensive.”⁷⁹

⁷⁹ <http://politics.guardian.co.uk/homeaffairs/story/0,11026,1590048,00.html>

Denne usikkerheten om hvem som sto i faresonen for å bli tiltalt hvis dette lovforslaget skulle bli vedtatt førte til at mange kristne organisasjoner fryktet for retten til å forkynne. Det oppsto tidlig i debatten rykter om at offentlig opplesning av deler av Koranen og Bibelen ville kunne falle inn under denne lovteksten, men regjeringen kom raskt på banen og tilbakeviste dette. Likevel fryktet mange kristne at denne loven kunne føre til en økt splittelse mellom ulike etniske og religiøse grupper, og ønsket derfor en annen ordlyd i lovteksten. Tidligere erkebiskop av Canterbury Lord Carey ble støttet av biskopen av Winchester da han talte mot lovforslaget i Overhusets debatt:

*"I am troubled by the bill before us and feel that rather than strengthening the social fabric of our society it would weaken it. It has the potential to drive a wedge between the Muslim community and the rest of us."*⁸⁰

Selv om det opprinnelige lovforslaget av 2005 ble møtt med skepsis og motstand fra ulike deler av det kristne miljøet, var det likevel de evangeliske organisasjonene og menighetene som var mest aktive i debatten.

The Evangelical Alliance

Denne organisasjonen ble dannet i 1846 og representerer i dag rundt 1 million kristne i Storbritannia.⁸¹ Rundt 7000 kirker er tilknyttet denne organisasjonen, og med sin størrelse har den historisk vært et slagkraftig politisk våpen. Den var da også en av de ledende motstandere av deler av The Racial and Religious Hatred Bill. Under den andre høringen av loven 8. oktober 2005 arrangerte denne organisasjonen en demonstrasjon i Londons Hyde Park for å vise sin motstand mot loven, som de først og fremst mente ville være en kraftig trussel mot ytringsfriheten.⁸² Demonstrantene, rundt 300, besto for det meste av kristne, men The National Secular Society deltok også. Selv om dette var en relativt liten demonstrasjon, fikk den likevel spalteplass i ulike aviser, og den bidro på denne måten til å sette debatten på dagsordenen.

Organisasjonen brukte i stor grad argumentet om ytringsfrihet i debatten, men da dette er en religiøs organisasjon kom det også frem at bekymringen i like stor grad dreide seg om religiøs

⁸⁰ <http://politics.guardian.co.uk/homeaffairs/story/0,11026,1590048,00.html>

⁸¹ <http://www.eauk.org/>

⁸² <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/london/4322652.stm>

frihet. Mange var bekymret over hvor høy listen skulle legges for å bli tiltalt etter loven, og til tross for regjeringens gjentatte forsøk på å dempe denne bekymringen var likevel denne organisasjonen svært bekymret for dette. I følge organisasjonen ville grunnleggende religiøse rettigheter stå i fare hvis lovteksten ble vedtatt i sin opprinnelige form:

*“This fundamental right is coming more and more under threat, and with recent reports of the removal of crucifixes from crematoria and Bibles from hospitals, can we expect soon that almost every public expression of religion, especially proselytising and preaching of the gospel, will be suspect in future and subject to official discrimination?”*⁸³

I tillegg pekte organisasjonen på at erfaringer fra Australia angående en liknende lov viste at en forventet effekt av loven ville være en stor mengde anmeldelser fra ulike hold som potensielt ville kunne skape uro og fiendtlighet mellom tidligere fredelige miljøer.

Da regjeringen overraskende tapte avstemmingen 31. januar 2006 og Overhusets forandringer ble stående, ble dette oppfattet som en seier for ytringsfriheten og religiøse rettigheter. Organisasjonens standpunkt var at loven i sin endelige form ville kunne fungere slik den var tenkt, og ikke ramme en potensielt stor del av befolkningen. Som eksempler på hva som ikke ville kunne rammes av loven var debatter rundt religiøse spørsmål, det å være uheldig med ordvalget i en gitt situasjon selv om intensjonen om å skape religiøst hat ikke var til stede, og interessant nok det å lage tegninger av religiøse figurer. Det sistnevnte var utvilsomt rettet mot karikaturskandalen i danske og norske medier, noe som skapte internasjonale uroligheter. Samtidig understreker The Evangelical Alliance at loven trolig sjelden vil bli brukt, og da i hovedsak mot ekstremister som arbeider for å skape religiøst hat.⁸⁴

The Christian Institute

Denne organisasjonen tilhører den politiske høyresiden av kristne i Storbritannia. Organisasjonen tolker på mange måter bibelen bokstavelig, og mener denne skal være rettesnoren i alle aspekter i samfunnet. Organisasjonen har historisk sett markert seg som sterk motstander av homofili, og tilhører på samme måte som The Evangelical Alliance det

⁸³ <http://www.eauk.org/public-affairs/religiousliberty/archive/house-of-lords-briefing-racial-and-religious-hatred-bill.cfm>

⁸⁴ <http://www.eauk.org/public-affairs/religiousliberty/archive/article-racial-and-religious-hatred-bill.cfm>

man kan kalle den evangeliske bevegelsen innenfor kristendommen. I likhet med mange andre kristne organisasjoner markerte The Christian Institute seg tidlig som en sterk motstander av regjeringens forslag. I en rapport kalt "Why a religious hatred law would harm religious liberty and freedom of speech" forklarer The Christian Institute hvorfor de er motstandere av dette lovforslaget selv om de forstår regjeringens gode motiver:⁸⁵

** It will harm freedom of speech. It has the potential to criminalise ordinary religious debate. It will have a massive 'chilling effect' on free speech.*

** The Attorney General and judges should not be required to adjudicate on people's religious beliefs.*

** Protection already exists for all people regardless of religion. It is currently a criminal offence to incite a crime against another person, whether or not religion is the cause. And in 2001 Parliament passed new laws creating religiously aggravated offences.*

** Some cults are litigious.⁸⁶ They will hold the threat of prosecution over the heads of their detractors.*

Ikke overraskende brukes ytringsfriheten som argument, samt en oppfatning om at eksisterende lover allerede dekker det emnet som lovteksten dreier seg om. Det mest interessante punktet her er likevel det at The Christian Institute mener at mange religiøse grupperinger vil bruke loven til å kneble motstanderne sine gjennom å true med søksmål.

Muslimske organisasjoner

Tilhengere

The Muslim Council of Britain

The Muslim Council of Britain (MCB) ble opprettet i 1997 og er i dag den største muslimske organisasjonen i Storbritannia. Organisasjonen er en paraplyorganisasjon og representerer i dag rundt 400 lokale og nasjonale muslimske organisasjoner. Denne unike stillingen gjør at MCB representerer et vidt spekter av britiske muslimer, og på grunn av dette har en betydelig politisk tyngde. Den tidligere lederen i MCB, Sir Iqbal Sacranie, ble adlet i 2005 for sitt

⁸⁵ Why a religious hatred law would harm religious liberty and freedom of speech 2005, s.5

⁸⁶ "Inclined to engage in lawsuits"

langvarige arbeid for samfunnet og sin åpne holdning til samarbeid og kommunikasjon på tvers av religion. Han ble erstattet som leder i 2006 av Dr. Muhammad Abdul Bari, og var tidligere nestleder i MCB.

Da det i 2005 ble kjent at lovforslaget skulle utelates fra the Serious Organised Crime and Police Bill, gikk MCB sterkt ut og kritiserte dette. Selv om regjeringen delvis skyldte på de konservative og liberaldemokratene, mente Inayat Bunglawala fra MCB at Labourpartiet likevel kunne tvunget gjennom loven hvis de hadde ønsket det. Han og andre innenfor MCB påpekte også at mange muslimer var svært opprørte over at myndighetene så lett kunne vedta den nye antiterrorisme loven som MCB mener urettmessig stempler mange muslimer som terrorister, samtidig som de har så store vanskeligheter med å vedta en lov som vil gagne det muslimske miljøet og som muslimene har bedt om i mange år.⁸⁷ MCB sier også at under det gjeldende lovverket er muslimer i realiteten andreklassens borgere, og at det derfor er svært viktig at en lovendring finner sted.⁸⁸

Selv om det ikke finnes klare tall på dette, hevder MCB likevel at dette lovforslaget er noe som de aller fleste britiske muslimer ser på som noe positivt og en grunnleggende del av lovverket som omhandler likhet:

*“The Muslim community will be greatly disappointed if MPs oppose what most British Muslims see as a vital piece of equality legislation. Indeed, we see it as an important step towards ensuring the long-term safety of our community”.*⁸⁹

Under mitt feltarbeid i London oppdaget jeg overraskende nok at enkelte muslimer tilknyttet både MCB og CRE ikke nødvendigvis gikk helhjertet inn for loven i den opprinnelige formen, selv om de ikke nødvendigvis gikk til det skritt å kalle seg motstandere. Men tall fra Londons ordfører Ken Livingstone fra juni 2005 viser at støtten fra alle lag av Londons befolkning var overveldende:

“Our polls show that 72 per cent of Londoners support new laws to outlaw incitement of hatred against people on grounds of their religion. Just 15 per cent oppose such

⁸⁷ http://www.mcb.org.uk/features/features.php?ann_id=906

⁸⁸ http://www.mcb.org.uk/features/features.php?ann_id=911

⁸⁹ http://www.mcb.org.uk/article_detail.php?article=announcement-415

laws.”⁹⁰

Forum Against Islamophobia & Racism (FAIR)

FAIR er en uavhengig muslimsk organisasjon som arbeider for å bekjempe islamofobi og rasisme. Organisasjonen ble dannet i 2001 og har siden vært aktiv som en forkjemper for toleranse og rettferdighet i Storbritannia. Ifølge Abdul Aziz var denne organisasjonen på et tidlig tidspunkt i debatten motstandere av loven, men skiftet senere standpunkt. Dette kom i stor grad av frykten for at ytringsfriheten skulle stå i fare, men organisasjonen mente likevel at en slik lov ville representere et skritt i riktig retning. Under debatten hevdet FAIR i likhet med mange andre at det eksisterte en skjevhet i lovverket om religiøs beskyttelse:

“There is currently insufficient protection for Muslims in the UK. Unlike some minority groups, like Sikhs and Jews, Muslims are not protected under the Race Relations Act 1976 or the more recent Race Relations (Amendment) Act 2000.”⁹¹

Organisasjonen er forøvrig godt fornøyd med utfallet av debatten, og mener denne loven vil gjøre det lettere å bekjempe religiøs diskriminering i Storbritannia.

Motstandere

The Muslim Parliament

The Muslim Parliament ble opprettet i 1991 av Dr. Kalim Siddiqui, og ble etter hans død ledet av Dr. Ghayasuddin Siddiqui. Selv om ikke denne organisasjonen i praksis representerer det muslimske miljøet i Storbritannia, er det likevel verdt å merke seg at de aktivt har motsatt seg The Racial and Religious Hatred Act, samt alle tidligere forsøk på å implementere innholdet i andre lover, med den begrunnelsen at det ville gå ut over ytringsfriheten. Denne organisasjonen har historisk sett vært i frontlinjen når det gjelder å kritisere regjeringen og andre organisasjoner i tilfeller hvor disse har kommet i konflikt med Dr. Siddiquis religiøse og politiske meninger. På bakgrunn av dette kan det spekuleres i om motstanden i større grad skyldes frykten for å selv bli kneblet i det offentlige forum, heller enn bekymring på vegne av alle som måtte bli rammet av loven.

⁹⁰ http://www.mcb.org.uk/article_detail.php?article=announcement-456

⁹¹ <http://www.fairuk.org/fairdeal.htm>

Sekulære organisasjoner

Tilhengere

Justice

Justice er en menneskerettsorganisasjon med fokus på juridiske spørsmål. De fleste medlemmene er advokater, dommere og jusstudenter. Organisasjonen ble dannet i 1957, og siden den gang har Justice levert svært mange rapporter om brudd på ulike rettigheter. Samtidig har de også blitt kalt inn når myndighetene har trengt juridiske rapporter angående ulike spørsmål.

Det kommer klart frem at Justice i likhet med The British Muslim Research Centre og British Humanist Association mente at hvis gjeldende lover skulle respekteres, var det helt klart et behov for å gjennomføre en ny lov basert på religiøst hat. Dette kommer også klart fram på hjemmesiden deres hvor Justice skriver at de er bekymret over fremveksten av islamofobi i Storbritannia. De registrerer også at lite har blitt gjort for å bekjempe dette, og ønsker derfor en ny lov som tar for seg dette problemet velkommen. Denne loven, hevder Justice, vil sørge for at utsatte minoritetsgrupper får den beskyttelsen de har krav på, og vil samtidig markere at det å skape religiøst hat ikke vil bli tolerert.⁹²

Motstandere

British Humanist Association

Denne organisasjonen var i utgangspunktet svært positiv til å innføre en lov om religiøs diskriminering, noe som kom klart frem i en samordnet rapport som ble forelagt regjeringen i 2004. Etter gjennomlesning av det første utkastet av 2005 skiftet organisasjonen retning til å være motstander av denne lovteksten, selv om de prinsipielt var for å innføre en lov om religiøst hat. De viktigste punktene for BHA angående de ulike lovforslagene hadde hele tiden vært at loven skulle beskytte personer mot religiøst hat, ikke selve religionen mot angrep, og at Public Order Act ikke skulle bli brukt som modell for den nye loven. Dette skulle hindre ytringsfriheten i å stå i fare, og skulle sikre at religiøse debatter og diskusjoner ikke skulle bli påvirket. Dette mente BHA at regjeringens forslag ikke innfridde og administrerende direktør

⁹² <http://www.justice.org.uk/ourwork/discrimination/index.html>

Hanne Stinson uttalte seg slik:⁹³

"In spite of all the government's assurances, we believe that the bill rides roughshod over freedom of speech"

"We think that the government's underlying intentions are good, but they have been trying to force through a bill based on the law about racial hatred, ignoring the huge differences between race and religion."

I desember 2004 sendte BHA ut en pressemelding i forkant av en ny høring. I denne skrev de at regjeringen ikke hadde hørt på kritikken, og at lovteksten enda ikke innfridde kravene til BHA. Slik teksten hadde blitt formulert ville folk tro at all kritikk eller fornærmelser av religioner ville bli straffbart, og en utstrakt bruk av selvsensur ville blitt resultatet. BHA hevdet også at de følte at regjeringen ikke ville kvitte seg med blasfemiloven etter press fra religiøse grupper.⁹⁴

13 januar 2005 holdt BHA et møte for parlamentsmedlemmer sammen med blant andre Muslim Council of Britain, The Commission for Racial Equality og Justice. Her la BHA stor vekt på sine tidligere uttalelser om at regjeringen måtte gi en klar melding om at det ikke var religiøse samfunn som skulle dekkes av loven, men enkeltindivider som opplevde hat på grunnlag av troen sin. Loven burde aldri formuleres på en slik måte at religiøse samfunn kunne bruke den til å sensurere kritikk, og den burde også utvides til å gjelde ikketroende for deres livssyn. Da lovteksten baserte seg på religiøst hat, som kan tolkes på mange måter, burde dette også presiseres, mente BHA. Dette kunne være noe i tråd med:

"stirring up hatred against persons based on their membership of a group defined by reference to religion or belief or the absence of any, or any particular, religion or belief".

Slik ville lovteksten klarere si hvem og hva det var den gjaldt, og at hvis de nødvendige forandringene ble gjort og blasfemiloven fjernet ville BHA gi sin klare støtte til loven.⁹⁵ Hvis

⁹³ <http://uk.news.yahoo.com/28102005/362/opinion-formers-briefing-british-humanist-association.html>

⁹⁴ <http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=1824>

⁹⁵ <http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=1861>

regjeringen derimot ikke ville gå med på disse kravene ville BHA forbli en motstander av denne lovtteksten:

"We still hope that the government will listen and that it will come up with legislation that protects people from incitement of hatred against them on grounds of religion or belief, but achieves that without restricting people's right to express their opinions about beliefs and practices, and to mock and even to vilify beliefs and practices that they feel strongly about. If the government doesn't do that, we shall continue to oppose the bill – freedom of speech is too important to compromise."⁹⁶

Etter at regjeringen ble nedstemt i januar 2006 uttalte BHA at de ønsker forandringene i lovtteksten velkommen og at det er viktig at man nå endelig har innsett at latterliggjøring og det å gjøre narr av en religiøs tro ikke nødvendigvis må være straffbart. Det er spesielt bra, mener BHA, at loven er separat fra den eksisterende loven om oppfordring til hat på rasemessig grunnlag, og at det finnes en klausul som skal sikre at kritikk av religion og religiøs praksis ikke skal være straffbart. I tillegg har organisasjonen gjentatt sitt ønske om at blasfemiloven skal fjernes når denne loven blir tatt i bruk.⁹⁷

Liberty

Liberty er en "pressure group" eller en såkalt interessegruppe som arbeider for å sikre individuell frihet og menneskerettigheter i Storbritannia. I noen tilfeller har Liberty også skaffet juridisk hjelp til dem som mener at disse rettighetene har blitt brutt. Som organisasjon har Liberty vært en motstander av loven, men tilsynelatende ikke uten interne uenigheter. Ifølge Abdul Aziz er organisasjonen ganske splittet i synet på loven, selv om de ikke har brukt mye krefter på selve debatten:

"I sat on the council in Liberty, and I support the legislation marginally. I sat on the fence for a very long time, but now⁹⁸ marginally I support it. I'm not fanatic on it, but on balance. If I had nine votes I would give five for this side and four on the other. But as an organisation Liberty has been against it, but again they would give five votes the

⁹⁶ <http://uk.news.yahoo.com/28102005/362/opinion-formers-briefing-british-humanist-association.html>

⁹⁷ <http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=2137>

⁹⁸ 23. januar 2006

other way, so they're not going to spend all their resources on it, but marginally they're against it as an organisation."

Selv om Liberty ikke har gjort seg veldig bemerket i denne debatten er det interessant å merke seg at som menneskerettsorganisasjon er Liberty motstander av loven, mens en tilsvarende organisasjon som Justice er tilhenger. Dette kan tyde på at mange ser både ulemper og fordeler med loven, og forholder seg til debatten deretter. Dette stemmer også godt overens med Abdul Aziz's uttalelse. Det er også interessant å merke seg at Abdul Aziz som muslim bare forsiktig støtter loven, særlig da disse uttalelsene ble gitt i forkant av regjeringens nederlag i avstemningen 31. januar 2006. Dette betyr at det var det opprinnelige regjeringsforslaget Abdul Aziz var forsiktig positiv til, noe som også støtter opp under hans påstand om at det muslimske miljøet egentlig var ganske delt i synet på denne loven. Selv om Liberty hadde interne uenigheter, var organisasjonen samstemt i at lovteksten kunne skape potensielle problemer for ytringsfriheten. Lederen i Liberty, Shami Chakrabarty, utdypet dette slik:

*"There may be good intentions behind this Bill, but the road to censorship is paved that way"*⁹⁹

Liberty gav uttrykk for denne bekymringen i en rapport om The Serious Organised Crime and Police Bill, hvor de forklarer hvorfor organisasjonen er motstandere av den delen av lovteksten som omhandler religiøs diskriminering. Argumentene som kom fram her ble også brukt i stor grad i debatten som etterfulgte regjeringens endelige lovforslag i 2005 etter valgseieren, og kan derfor sies å være relevante for oppgaven:

*"Criminalising even the most unpalatable, illiberal and offensive speech should be approached with grave caution in a democracy. Free speech is far more precious than protection from being offended. The criminalisation of expressed opinions is often turned on the vulnerable communities it was designed to protect. Our criminal statute book is bursting with public order, violent, and property offences directed at those who strive to turn hate into real intimidation or action against people."*¹⁰⁰

⁹⁹ <http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article903>

¹⁰⁰ <http://www.liberty-human-rights.org.uk/pdfs/policy06/soc-2nd-reading-lords.pdf> s.13

Her peker Liberty på et poeng som ble delt av flere kritikere, nemlig at loven lett kunne ta fokuset bort fra enkeltindividene den var ment å beskytte, til fordel for beskyttelse av religionen i seg selv. Dette ville i praksis gjøre dette lovforslaget til en ny blasfemilov, noe Liberty hele tiden hadde vært sterk motstander av.

Rowan Atkinson

Det er spesielt å vie plass til en enkeltperson blant alle organisasjonene, men faktum er at Atkinson fikk mye mediaplass i sin kamp mot denne loven. Mannen bak Black Adder har vært svært kritisk til lovforslaget, og mener det vil skade svært mange komikere, og legge store begrensinger på ytringsfriheten. Han har stått i spissen for en løselig sammensatt opposisjon og brukt mye tid i media på å fremme sitt syn omkring denne saken. I intervjuer har han omtalt loven som ”draconian”, og henspeiler på at Atkinson mente at artister og komikere kunne risikere å sensurere seg selv i frykt for statlige represalier, det være seg bøter eller fengsel. Hvis loven hadde blitt gjeldende i sin opprinnelige form. Atkinson mente at det vil holde å gjøre forandringer i eksisterende lover som omhandlet rasehat, og det å foreslå en egen lov til dette var på lik linje med å bruke slegge til å åpne nøtter med. Problemet var altså at loven ville lagt store begrensinger i hva som kunne og burde kritiseres eller spøkes med, og at viktige debatter derfor ikke ville blitt mulig under en slik lov. I tillegg mente Atkinson at lovteksten ville gi myndighetene for stor makt i slike saker. I forkant av den andre høringen i parlamentet uttalte Atkinson følgende:

”What’s most creepy about this bill is the decisive power it hands to the government.”¹⁰¹

Sammen med blant andre den tidligere erkebiskopen av Canterbury George Carey foreslo Atkinson en rekke forandringer i lovteksten som ville gjøre den bedre i stand til å ivareta deres interesser. Disse hadde til hensikt å sørge for at ingen skulle kunne bli funnet skyldig og straffet av denne loven hvis ikke det kunne bevises at man hadde til hensikt å oppfordre til religiøst hat. Dette betydde ifølge dem at bare ytringer som kan oppfattes som truende skulle dekkes av loven, og ikke ytringer som bare var fornærmende.¹⁰²

¹⁰¹ http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4112118.stm

¹⁰² http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4376314.stm

Etter regjeringens siste nederlag i Underhuset uttaler Atkinson at han ikke kunne vært mer fornøyd med den endelige versjonen av loven. De delene av loven som han opprinnelig kjempet mot er nå fjernet, og den endelige versjonen vil sikre hans interesser. Om de siste endringene uttalte han:

”With it, it seems to me, everybody wins”¹⁰³

National Secular Society

Denne organisasjonen ble dannet i 1866 og fronter sekulære verdier i samfunnet. Den tilsvarende det norske Human-Etisk Forbund, og ønsker en stat skilt fra kirken, å fjerne statlige subsidier til religiøse skoler, og en opphevelse av blasfemiloven. National Secular Society (NSS) har vært en aktiv motstander av lovforslaget, og deltatt i mange debatter omkring denne.

Administrerende direktør Keith Porteous Wood sier at NSS har vært i frontlinjen og kjempet mot dette lovforslaget fra begynnelsen og at regjeringens manglende vilje til å lytte til opposisjonen har vært direkte arrogant, og oset av autoritære holdninger. Wood peker på at forslaget har blitt nedstemt hver gang det har vært oppe til debatt, og at motstanden har vært svært bred og massiv. Den har vært gjeldende i alle partier, i Parlamentet og i pressen. De Konservative og de Liberale har begge vist sterk motstand, samtidig som Labourpartiet har hatt sin andel av tvilere og motstandere. I tillegg har stadig flere kristne trossamfunn blitt svært kritiske til lovforslaget, samtidig som noen muslimske organisasjoner også har stilt seg tvilende, mener Wood.

NSS hevder også at uttrykket islamofobi er en stor del av grunnen til at regjeringen la frem lovforslaget. Etter 2001 spesielt har media skrevet svært mye om islamofobi, og myndighetene kunne ikke lenger forholde seg passive. NSS mener at den første rapporten fra The Runnymede Trust i 1997 satte dette begrepet på dagsordenen, men er selv sterkt uenige i store deler av innholdet i denne, samt de senere rapportene omkring dette emnet. NSS hevder selv at dette fenomenet er satt ut av sin sammenheng og at media og politikerne i stor grad overdriver. Organisasjonen støtter seg i stor grad på Kenan Maliks analyser som beskrevet tidligere, i tillegg til andre forskere og organisasjoner som blir oppfattet som skeptiske til eksistensen av islamofobi.

¹⁰³ http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4668868.stm

English PEN

English PEN er en organisasjon for forfattere, og er en del av International PEN. Disse kjemper for forfatteres rettigheter, for ytringsfrihet og snakker på vegne av forfattere som opplever trakkassering, fengsling eller sensur basert på sine skrifter. Organisasjonen ble opprettet i 1921, og opprinnelig sto PEN for ”Poets, Playwrights, Essayists and Novelists”, men er nå utvidet til å gjelde forfattere av alle former for litteratur, det være seg journalister eller historikere. PEN som organisasjon er ikke tilknyttet noen politisk retning eller underordnet myndighetene.

PEN har tre overordnede målsetninger, som alle skal sikre forfatteres frihet og trygghet:

*“To promote intellectual co-operation and understanding among writers;
To create a world community of writers that would emphasize the central role of
literature in the development of world culture; and,
To defend literature against the many threats to its survival which the modern world
poses.”¹⁰⁴*

Det er særlig det siste punktet som var aktuelt i denne debatten. Lovforslaget representerte for PEN i høyeste grad en potensiell trussel mot den frie litteraturen.

6.3: Argumenter i debatten

Ytringsfrihet

I debatten rundt det opprinnelige lovforslaget er det spesielt ett ord som går igjen, nemlig ordet ytringsfrihet. Nær sagt alle motstanderne hevdet at loven ville kunne komme i konflikt med ytringsfriheten, og dette førte til en frykt for at man ikke lenger skulle kunne komme med kritikk uten å risikere å bli tiltalt. Denne kritikken kom fra mange hold, både sekulære og religiøse organisasjoner hadde meninger omkring lovforslaget. The Evangelical Alliance markerte seg tidlig som en sterkt motstander av loven, og administrerende direktør i African and Caribbean Evangelical Alliance, Katei Kirby, uttalte organisasjonens motstand slik:

¹⁰⁴ http://experts.about.com/e/i/in/International_PEN.htm

”This is not just about doctrine. This is not even about theological opposition. This is about our basic freedom to speak and to preach. It affects people’s freedom to discuss and to critique anything because it might upset or offend somebody else and that is very serious.”¹⁰⁵

Denne frykten for ikke lenger å kunne si sine meninger fritt eller kritisere var karakteristisk for store deler av den kristne motstanden, på tross av regjeringens forsikringer om at listen for å bli tiltalt etter denne loven skulle legges svært høyt. Det var selve usikkerheten om hvor grensen gikk som bekymret mange kristne, og The Evangelical Alliance mente at sjansen for at mange ville teste ut denne grensen var svært høy. Dette ville kunne føre til en strøm av anmeldelser for å teste ut rettssystemet, noe som ville være svært tidskrevende samtidig som skattebetalerne ville måtte ta regningen.

På den sekulære siden av kritikerne markerte forfatterforeningen PEN seg sterkt. I forkant av forsøket på å gjøre loven til en del av The Serious Organised Crime and Police Bill, sendte PEN i januar 2005 ut et åpent brev til Charles Clarke, daværende innenriksminister. I dette brevet ba de om et møte i forkant av behandlingen av forslaget, der de ønsket å legge fram sitt syn. Det som bekymret dem var at loven skulle kneble forfattere, og gjøre det svært vanskelig eller umulig å unngå sensur i ømfintlige religiøse spørsmål. Frykten var at det ikke lenger skulle være lovlig å skrive noe som kunne bli oppfattet som provoserende uttalelser om religion. Loven ville lett kunne bli misbrukt av religiøse ledere mente de, og det å kneble religiøs kritikk vil bare kunne føre til en økning i intoleransen innad i de religiøse samfunnene. I tillegg ville mange av de eksisterende religiøse skriftene kunne komme i konflikt med loven, da disse ofte tilkjennegav sterkt kritikk av andre religioner. Konklusjonen i brevet var at hvis man lot de religiøse gruppene få viljen sin ville samfunnet miste mye av sin litteratur, kunst og humor, og stikk i strid med intensjonen i loven vil denne fremme intoleranse snarere enn bekjempe den. For å virkelig skape og opprettholde et multikulturelt samfunn med mange trosretninger mente PEN at man må dyrke demokratiet og ytringsfriheten.¹⁰⁶

I motsetning til sin sekulære motpart the National Secular Society var the British Humanist Association (BHA) i utgangspunktet positiv til en slik lov. I april 2004 samarbeidet BHA med

¹⁰⁵ http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4329716.stm

¹⁰⁶ <http://politics.guardian.co.uk/homeaffairs/story/0,,1389426,00.html>

blant andre Justice, og la frem en samordnet rapport for House of Lords vedrørende myndighetenes svar på komiteens undersøkelse vedrørende loven. Utfallet i rapporten var at man støttet seg på BHA's formulering om religiøst hat på grunnlag av *religion eller tro* som basis for lovteksten. Dette var svært viktig for BHA som også ønsket at mangel på tro skulle bli dekket av denne loven, slik at ateister heller ikke skulle kunne bli diskriminert på grunnlag av sin overbevisning. I dette forslaget la BHA vekt på at det er intensjonen og effekten som må være utslagsgivende for om det skal bli dekket av loven heller enn ordene som blir brukt. Dette var nettopp for å sikre ytringsfriheten, og beholde muligheten for å kunne komme med saklig kritikk uten å risikere straff. Nettopp derfor mente BHA at lovteksten ikke burde basere seg på eksisterende raselover, slik som Public Order Act modellen, da denne fokuserer nettopp på ordene som blir brukt heller enn intensjonen bak dem. I en pressemelding i november 2004 sa BHA at de støttet lovforslaget, men at man måtte trå svært varsomt i prosessen med å formulere lovteksten slik at ytringsfriheten kunne ivaretas samtidig som den måtte beskytte de ikketroende såvel som de troende. Hanne Stinson, administrerende direktør i BHA, sa da at myndighetene hadde et klart ansvar for å beskytte mot oppfordring til hat uansett grunn, det være seg rase, tro, seksuell legning eller andre grunner, men når det gjaldt religion var det helt essensielt at loven tok for seg oppfordring til hat mot personers tro uten å legge hindringer for lovlig kritikk av trossystemer eller trosutøvelser. Den måtte også beskytte personer uten en religiøs tro, da disse var like utsatt for hat på grunn av sin mangel på tro som religiøse personer kunne være det nettopp på grunn av sin tro. BHA ettersøkte også en klargjøring fra regjeringen om at loven ikke skulle være en utvidelse av blasfemiloven, men at den måtte ha som mål å beskytte personer mot religiøst hat, ikke religionen i seg selv. Slik sett mente BHA at det beste ville vært å kvitte seg med blasfemiloven samtidig.¹⁰⁷

De fleste muslimske organisasjonene mente at ytringsfriheten ikke ville bli truet av denne loven, og en av disse var The Muslim Council of Britain, en av de store lobbyistene for denne loven. Når det gjelder i hvilken grad ytringsfriheten ville bli truet under denne loven uttalte Sir Iqbal Sacranie i The Muslim Council of Britain seg slik:

"The opponents of the Racial and Religious Hatred Bill have yet to provide a credible answer as to why we can trust our judicial system to be able to make a distinction between criticism of the Jewish and Sikh religions and incitement to hatred against

¹⁰⁷ <http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=1809>

*Jews and Sikhs, while not being able to do the same in the case of other faith groups, including Muslims”.*¹⁰⁸

Eksisterende lover i England, Wales og Nord-Irland har ifølge Sacranie bevist at det er mulig å gi beskyttelse til minoritetsgrupper uten å true ytringsfriheten eller retten til å kritisere religioner.

Behov for forsvar av minoriteter

Et av de viktigste argumentene fra regjeringens for å innføre denne loven var at det eksisterte en skjevhet i lovsystemet som favoriserte enkelte etniske grupper samtidig som muslimer og andre minoritetsgrupper falt utenfor. Sikher og jøder var allerede dekket av eksisterende raselover, og diskriminering mot disse ville da kunne bli fanget opp av systemet, mens saken forholdt seg anderledes med muslimer. Alle grupper var i utgangspunktet beskyttet mot rasisme, men diskriminering på religiøst grunnlag var et juridisk område det rådet stor uenighet om. Derfor ble det opprette en egen komité i 2004, som beskrevet tidligere, for å klarlegge dette emnet nærmere.

Denne komitéen så altså et behov for en slik lov, og kom derfor med en anbefaling i konklusjonen i rapporten. Andre organisasjoner mente derimot at loven var unødvendig og at denne skjevheten i lovsystemet ikke fantes. En av disse var The Evangelical Alliance. Denne organisasjonen mente at loven i seg selv var unødvendig, og at regjeringen hadde store problemer med å gi eksempler på hva slags handlinger som kan straffes etter denne loven som ikke allerede blir dekket av eksisterende lover. ”Incitement to criminal offences” var allerede dekket av The Public Order Act og inkluderte handlinger som er religiøst betinget, hevdet Gareth Wallace fra The Evangelical Alliance Public Affairs Department. I relasjon til regjeringens tiltenkte kompromiss som svar på forandringene gjort av House of Lords, sa Wallace det slik:

“The fact is that in certain circumstances, and with certain religious groups, even the most careful use of words can be liable to be heard as offensive or insulting or abusive because they are so easily offended.

¹⁰⁸ http://www.mcb.org.uk/article_detail.php?article=announcement-510

Others are more difficult to offend, so the law will skew in favour of the easily offended. As we have argued all along, the likely overall impact is that free speech will be chilled generally and people will be afraid of saying anything that could be potentially actionable on criminal grounds.

There is no doubt that the proposed Government changes will once again criminalise freedom of expression and potentially introduce community tensions and divisions.”¹⁰⁹

National Secular Society mente også at eksisterende lover allerede dekket de punktene loven siktet seg inn på. Da The Racial and Religious Hatred Bill ble foreslått uttalte NSS at lovforslaget var:

*”an invitation to religious extremists to use the courts to silence critics of their activities”.*¹¹⁰

NSS mente at eksisterende lover allerede dekket hoveddelene av det nye lovforslaget, og at det var en stor fare for at religiøse ekstremister vil dra fordel av denne loven. NSS viste også til at Australia nylig hadde innført en tilsvarende lov som hadde skapt sterkt debatt blant både kristne og muslimer. Disse gruppene var begge positive til loven da den ble foreslått, men har i etterkant bedt myndighetene om å fjerne den etter at en gruppe kristne ble dømt for å ha fornærmet islam.

Muslim Council of Britain hadde et annet syn på dette og pekte på at skjevheten i systemet var høyst reell, og at dette var noe muslimer i Storbritannia hadde fått merke på kroppen i flere tiår. MCB var også en av de mest aktive gruppene i lobbyarbeidet med det nye lovforslaget, og organisasjonen var spesielt opptatt av at dagens lovverk bare beskyttet enkelte grupper, slik som sikher og jøder, da disse blir regnet som raser. Sir Iqbal Sacranie sa i en pressemelding datert 10. mars 2005 at MCB støttet seg på arbeidet til Commission for Racial Equality, og at det han anså som et eksisterende hull i lovverket nå endelig kunne tettes, slik at også det muslimske miljøet endelig kunne beskyttes på samme måte som det jødiske miljøet og sikhene.¹¹¹

¹⁰⁹ <http://www.eauk.org/media/media/ucb-jan-2006.cfm>

¹¹⁰ <http://www.secularism.org.uk/40195.html>

¹¹¹ http://www.mcb.org.uk/features/features.php?ann_id=867

Frykten for muslimsk velgerflukt

Siden NSS mente at hovedelementet av loven, nemlig å beskytte minoritetsgrupper og individer mot trakkasering på religiøst grunnlag, allerede var dekket av eksisterende lover er det grunn til å stille spørsmål om hva som i så fall var regjeringens egentlige formål med å foreslå en slik lov. NSS gir en pekepinn når de hevder at det gjaldt stemmesanking. Labourpartiet sitter ved makten i Storbritannia, og det muslimske miljøet har representert en trygg velgermasse. Men etter 11. september og invasjonen av Irak har Storbritannia alliert seg med USA i det som blir kalt krigen mot terror, og har blitt utsatt for sterkt kritikk fra muslimske miljøer. NSS antyder derfor at dette lovforslaget kan være et forsøk på å gjenvinne muslimske stemmer, gjennom å blidgjøre muslimske miljøer.¹¹²

Denne oppfatningen ble delt av The Muslim Parliament, hvor Dr Ghayasuddin Siddiqui i en pressemelding forklarte hvorfor han mente at regjeringen hadde skjulte motiver for denne loven:

“The Muslim concern for protection, equality, and social inclusion is real and genuine. However, this piece of legislation is driven by political motives to stem the haemorrhaging of Labour support amongst the Muslim community. The Home Office has already indicated that the burden of proof would be set so high that few prosecutions are expected. This law will be cosmetic and fail to prevent abuses hurled at Muslims.”¹¹³

Flere kritikere delte dette synet, og mange mente at en muslimsk velgerflukt på grunn av krigen i Irak lå til grunn for regjeringens valgløfter. Dette synet ble støttet av at innenriksminister Charles Clarke under valgkampen sendte brev til alle moskéer i Storbritannia hvor han vektla regjeringens tiltenkte lovforslag om Labour skulle vinne. I tillegg pekte Clarke på at både Tory og liberaldemokratene var motstandere av dette forslaget.¹¹⁴ Dette ble oppfattet som rent valgflesk av de fleste kritikerne, og bidro til å støtte opp under argumentet om at loven i stor grad var et resultat av en frykt for muslimsk velgerflukt.

¹¹² <http://www.secularism.org.uk/32979.html>

¹¹³ <http://www.muslimparliament.org.uk/Freedomofspeech.htm>

¹¹⁴ <http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article903>

Islamofobi

Islamofobi er et omdiskutert tema omkring det muslimske miljøet i Storbritannia, og det debatteres i hvor stor grad dette problemet virkelig er reelt. The Muslim Parliament har i likhet med mange andre fokusert på ytringsfriheten, men mente samtidig at loven ville ha en innvirkning på islamofobien i Storbritannia. I en uttalelse datert 11. mars 2005 hevdet dr. Siddiqui, lederen i The Muslim Parliament, at konsekvensene av en slik lov kunne være at i tillegg til å måtte ta skylden for en innskrenking av ytringsfriheten, ville muslimer måtte finne seg i å befinne seg under myndighetenes og medias lupe i større grad enn tidligere, noe som på sikt ville kunne føre til en rettfærdiggjøring av de islamofobiske tendensene som allerede hadde fått utfolde seg i Storbritannia. Dr. Siddiqui spekulerte her også i om hele loven rett og slett kunne være et valgtriks fra Labourpartiet, men pekte på at loven uansett ville kunne føre til problemer mellom ulike religiøse grupper, slik resultatet i Australia ble. Oppsummert sier han det slik:

“Apropos, Muslims do not wish to be a part of any exercise that infringes the principle of freedom of speech. Liberty and freedom of speech are values that must be cherished because they guarantee an environment suitable for debate and understanding. Muslims do not want to be a special case either, only equality with others before the law.”

The Muslim Council of Britain brukte også argumentet om islamofobi i sin lobbyvirksomhet for å få loven vedtatt, men da med en helt annen mening enn The Muslim Parliament. Sacranie, i spissen for MCB, mente at det nettopp var på grunn av en stadig økende grad av islamofobi i det britiske samfunnet at denne loven representerte et skritt i riktig retning. Den ville kunne sørge for en sårt tiltrengt beskyttelse for de muslimske miljøene i Storbritannia, som etter 11. september 2001 var spesielt utsatt for ulike trusler og angrep basert på sin religion. E-postene som MCB jevnlig mottok var bare en av måtene islamofobi manifesterte seg, og ifølge Sacranie ville disse tendensene bare øke i tiden fremover hvis ikke en lov som kunne slå ned på islamofobi ble vedtatt. Mens dr. Siddiqui og The Muslim Parliament hevdet at loven, om den ble vedtatt, ville føre til mer islamofobi og gjøre det vanskeligere å være muslim i Storbritannia, mente MCB at loven nettopp ville kunne føre til mindre islamofobi i det britiske samfunnet.

Andre argumenter

Andre forklaringer på regjeringens motiv for lovforslaget har også blitt fremsatt, men disse har ikke vært like samlende i debatten som de foregående argumentene. Administrerende direktør Keith Porteous Wood i National Secular Society mener blant annet at lovforslaget egentlig rettet seg inn mot hvite hatgrupper, og at det religiøse aspektet var et dekke. Dette underbygget Wood med at de Konservative og de Liberale i samarbeid laget et forslag som skulle sikre at gjeldende rasehatlover skulle kunne brukes i saker som det nye lovforslaget dekker, men regjeringen motsatte seg dette. Wood var først og fremst bekymret for at det skulle være for lett å bli dømt gjennom lovforslaget, og mente at beviskravet var svært lavt, og i likhet med andre kritikere pekte han på at det opprinnelige forslaget ikke hadde krav om at handlingen skal være forsettlig. Wood påpekte også på regjeringen kanskje foreslo denne loven for å blidgjøre religiøse minoriteter, men at lovteksten i sin opprinnelige form ville være et nederlag for ytringsfriheten og demokratiet.¹¹⁵

Kort tid etter Londonbombene i 2005 holdt statsministerens offisielle talsperson en pressekonferanse hvor han svarte på spørsmål angående de nye antiterrorlovene og The Racial and Religious Hatred Bill. Sammendraget av denne, datert 14. juli 2005, viser at regjeringen så for seg at loven om religiøst hat skulle kunne brukes som et verktøy for å fjerne ekstreme elementer innad i de muslimske miljøene, i tillegg til å beskytte de muslimske miljøene selv mot angrep:

“The Racial and Religious Hatred Bill, which received its third reading in the House of Commons on Monday, would, if passed, create a new offence of incitement to hatred on the basis of faith or non-faith. This would protect Muslim communities from incitement to hatred, but also, the PMOS¹¹⁶ emphasised, it would enable the authorities to prosecute extremist Muslims who incited hatred against other faiths and communities. So the legislation would work both ways.”¹¹⁷

¹¹⁵ <http://www.secularism.org.uk/38682.html>

¹¹⁶ The Prime Minister's Official Spokesman

¹¹⁷ <http://www.number-10.gov.uk/output/page7934.asp>

Denne uttalelsen bekreftet en mistanke mange hadde hatt, nemlig at denne loven lett ville kunne brukes mot de religiøse miljøene. Brukt sammen med de eksisterende anti-terrorlovene ville disse i sammenheng gi regjeringen en utvidet makt til å håndtere ytterliggående elementer i ulike religiøse miljøer. Dette ville gjøre det svært mye lettere for politiet å sørge for at imamer og andre personer i de ulike muslimske miljøene ikke så lett ville kunne nøre opp under ekstreme synspunkter eller gjerninger, og på denne måten dempe faren for terror.

7: Konklusjon

Det blir etterhvert klart at lovforslaget i 2001 ikke kom som et resultat av sterkere muslimsk organisering, dette begrunnes blant annet i at Overhuset så sent som i 2000 stemte ned et Private Members Bill fra Lord Ahmed om et tilsvarende lovforslag som skulle dekke religiøs diskriminering og hat. I tillegg var det blant de muslimske organisasjonene kun The Muslim Council of Britain som hadde stor nok politisk tyngde til å potensielt kunne påvirke regjeringen i denne saken. Selv om sir Iqbal Sacranie i spissen for MCB drev utstrakt lobbyarbeid for å få gjennom dette lovforslaget er det lite som tyder på at dette gav store praktiske resultater. Organisasjonen hadde arbeidet for en slik lov også i forkant av 2001, men da uten å få nevneverdig respons fra regjeringen. Sammenhengen med 11. september er derfor helt klar, det var først og fremst det politiske klimaet i kjølvannet av terroraksjonene i New York og Washington som åpnet for denne loven.

Vi må da spørre oss hva som gjorde at regjeringen ønsket dette så sterkt? For det første var regjeringen helt klar på at Storbritannia trengte sterkere virkemidler i det de kalte krigen mot terror, og de nye terrorlovene var resultatet av dette ønsket. Samtidig var regjeringen klar over at dette primært ville ramme de muslimske miljøene, og ønsket for alt i verden ikke å bygge opp under det gryende hatet og misnøyen mot vesten som allerede fantes i enkelte muslimske miljøer. En mulig løsning var derfor å gi det muslimske miljøet noe de hadde ønsket i lang tid, nemlig beskyttelse mot religiøst hat og diskriminering. Dette var mer aktuelt enn noensinne etter 11. september 2001, da graden av islamofobi ifølge flere anerkjente rapporter og undersøkelser sto sterkere i vesten enn noengang. Dette var en direkte årsak til at mange unge i de muslimske miljøene i enda større grad enn før hadde store problemer med å tilpasse seg det britiske samfunnet. På samme tid utgjorde muslimene 16% av Londons befolkning, og en slik stor gruppe kunne ikke lett isoleres fra resten av samfunnet. Med dette store antallet ville en økende segregasjon lett kunne føre til sterke spenninger mellom etniske briter og muslimer.

I tillegg representerte det muslimske miljøet en sterk velgergruppe for Labourpartiet, og regjeringen visste godt at en krig i Midtøsten ville koste dem mange stemmer, særlig blant muslimene. Det å vise sin støtte til denne gruppen gjennom denne loven ville også sikre

mindre frafall i stemmemassen, samtidig som det fikk regjeringen til å fremstå som opptatt av minoritetsgruppens behov og ønsker. På den annen side var det mange i partiet som mente at en stadig økende grad av islamofobi i vesten i høyeste grad rettferdiggjorde en slik lov. Regjeringen innrømmet indirekte at frykten for å miste muslimske stemmer var en av grunnene til at man arbeidet så standhaftig for å få gjennomført denne loven, da innenriksminister Charles Clarke sendte valgbrev til alle moskéer i Storbritannia hvor det ble poengtert at regjeringen ønsket å gjennomføre en slik lov. Liberty og The Muslim Parliament var overraskende nok samstemte i synet på at loven var et forsøk fra Labourregjeringen på å gjenvinne muslimske stemmer som ble tapt på grunnlag av Storbritannias involvering i Irak i samarbeid med USA.

Det som gjorde at regjeringen fikk mye større problemer med denne lovteksten enn de først hadde antatt var frykten for at ytringsfriheten skulle stå i fare. Med regjeringens insistering på at begrepet "intensjon" skulle utelates fra lovteksten gjorde at mange fryktet at man ikke lenger skulle kunne få ytre sine meninger fritt. Regjeringen hadde i de fleste tilfellene flertall i Underhuset, men gang på gang vedtok Overhuset å innføre dette begrepet mot regjeringens ønske. Det at regjeringen frem til den tapte avstemningen nektet å etterkomme Overhusets og kritikernes krav om at å innføre intensjon som beviskrav i denne lovteksten fikk mange til å undre seg over om det fantes grunner utover de man først hadde blitt presentert for i debatten når det gjaldt ønsket om å innføre denne loven. Dette kom blant annet frem i pressekonferansen etter London-bombene, hvor statsministerens talsmann forklarte at loven også var tenkt brukt mot ytterliggående og ekstremistiske imamer, og andre innenfor de muslimske miljøene. Loven ville da sammen med de eksisterende antiterrorlovene utgjøre et kraftig verktøy for regjeringen i det som ble omtalt som "kampen mot terror". Med en slik retorikk håpet regjeringen å slå to fluer i en smekk ved å vise motstanderne i debatten at loven representerte mye mer enn å bare beskytte de muslimske miljøene, samtidig som regjeringen på den andre siden ønsket å vise de muslimske miljøene at den var lydhør for de religiøse minoritetsgruppens ønsker og krav. Det at begrepet intensjon, etter regjeringens nederlag og Tony Blairs uteblivelse i avstemningen, til slutt ble innført i den endelige lovteksten forandrer ikke på det faktum at regjeringen faktisk oppfylte valgløftet sitt samtidig som mange religiøse minoritetsgrupper følte at de endelig hadde fått gjennomslag for sine krav om religiøs beskyttelse.

Hva så med det mest brukte argumentet i debatten, nemlig ytringsfriheten? Alle kritikerne brukte i en eller annen form dette begrepet som argument for hvorfor regjeringens opprinnelige forslag av 2005 ville få negative konsekvenser. Det viste seg at det i dette lå flere tolkninger, alt ettersom hvilke kritikere som brukte det. De fleste sekulære organisasjonene brukte ordet i dets egentlige forstand, nemlig retten til å kunne ytre seg fritt, uten å risikere å bli sensurert. Dette var spesielt viktig for alle innenfor media, kunst og kultur, slik som journalister, forfattere og artister. Disse fryktet blant annet at man på grunn av denne loven ville risikere å få en fattigere litteratur, og at forestillinger, tekster og kunst ville risikere sensur. Regjeringen hevdet flere ganger i debatten at listen for å kunne bli tiltalt skulle legges svært høyt, slik at ytringsfriheten ikke skulle stå i fare. Dette forsøket på å berolige kritikerne falt i stor grad for døve ører, da regjeringen ikke ønsket å innføre begrepet intensjon i lovteksten. For kritikerne var dette et tegn på at man ikke kunne stole på regjeringens forsikring, og denne usikkerheten viste seg å være gjeldende i Overhuset også. I behandlingene ble utkastene fra Underhuset gang på gang nedstemt med den begrunnelsen at ytringsfriheten ikke ville være tilstrekkelig sikret med den eksisterende ordlyden.

Religiøse organisasjoner brukte også ordet ytringsfrihet i debatten, men da ofte i en litt annen betydning. Disse mente i mange tilfeller at det var retten til å kunne utøve religiøs praksis som kunne stå i fare hvis ordlyden i lovteksten ble stående. Det hersket blant annet en frykt for at offentlig fremføring av flere religiøse verker, blant andre deler av Bibelen og Koranen, ville kunne falle inn under loven. Det er vanskelig å si om denne frykten var berettiget eller ikke, siden Overhusets forandringer ble stående i den endelige lovteksten. Det som likevel er sikkert er at det ville vært opp til domstolene å bestemme hvor grensen skulle gått, og i hvilken grad ytringsfriheten i det hele tatt ville blitt begrenset. Ordlyden i regjeringens opprinnelige forslag utelukket nemlig ikke kritikernes scenario, samtidig som regjeringens motsvar om at den normale ytringsfriheten ikke ville bli rammet på samme måte ikke kan utelukkes. Det er derfor umulig å avgjøre hvorvidt kritikerne eller tilhengerne hadde rett angående denne delen av debatten. Like fullt er det klart at frykten og bekymringen for potensielle inngrep i ytringsfriheten i stor grad la føringen i debatten og det videre arbeidet med loven. Selv om man ikke kan avgjøre med sikkerhet hva resultatet ville blitt dersom regjeringen hadde fått viljen sin, kan man likevel si at diskusjonen rundt ytringsfrihet på mange måter avgjorde det endelige utfallet.

Vi må til slutt spørre oss om hvem som egentlig vant debatten, i den grad man kan utrope seg som vinner i en debatt om bearbeidingen om et lovforslag. De som ønsket å inkludere begrepet intensjon i lovteksten vil i hovedsak være de første til å utrope seg som de største vinnerne, de fikk tross alt gjennomslag for hovedmålet sitt. I tillegg fikk regjeringen et overraskende godt utfall, på tross av det pinlige nederlaget i avstemningen. Selv om ordlyden i lovteksten ble forandret mot regjeringens ønske, hadde Labourregjeringen likevel oppfylt et valglofte som for mange var svært viktig. Det at mange muslimske miljøer på denne måten følte at de hadde fått gjennomslag for sine ønsker bidro også til at Labour ikke lenger oppfattet faren for muslimsk velgerflukt som like stor. På den andre siden finnes det i praksis svært få virkelige tapere i denne debatten, det endelige utfallet var i stor grad et kompromiss mellom regjeringens ønsker og de som var kritiske til ordlyden i teksten. I den grad det fantes noe slikt som tapere, måtte dette være dem som prinsipielt var motstandere av ethvert lovforslag om religiøs diskriminering. Til en viss grad kan The Muslim Parliament falle inn under dette, siden de aktivt hadde motarbeidet alle lovforslag som dreide seg om religiøs diskriminering. Det viste seg at de fleste kritikerne av det opprinnelige lovforslaget av 2005 faktisk var ganske fornøyd med det endelige utfallet, noe Rowan Atkinson formulerte ved å si at The Racial and Religious Hatred Act 2006 gjorde alle debattantene til vinnere.

8: Litteratur og kilder

Lover:

The Commonwealth Immigrants Act 1962

The Commonwealth Immigrants Act 1968

The Immigration Act 1971

The Race Relations Act 1976

The British Nationality Act 1981

The Public Order Act 1986

The Anti-Terrorism, Crime and Security Act 2001

The Serious Organised Crime and Police Bill 2005

The Racial and Religious Hatred Act 2006:

Racial and Religious Hatred Bill - Bill 11

Explanatory Notes - Bill 11-EN

Racial and Religious Hatred Bill - HL Bill 15

Explanatory Notes - HL Bill 15-EN

Racial and Religious Hatred Bill - HL Bill 31

List of Amendments - HL Bill 31-1

List of Amendments - HL Bill 31-1(Rev)

Racial and Religious Hatred Act 2006 c.1

Bøger og rapporter:

Nielsen, Jørgen 1992. **Muslims in Western Europe** Edinburgh

Kepel, Gilles 1997. **Allah in the West: Islamic Movements in America and Europe**
Stanford

Rath, Jan 2001. **Western Europe and its Islam** Leiden

Niblock, Tim; Nonnenam, Gerd; Szajkowski, Bogdan (red) 1996. **Muslim communities in the new Europe** Berkshire

Fetzer, Joel S. 2005. **Muslims and the State in Britain, France, and Germany** Cambridge

Muslims in Britain 2004 – Publikasjon fra The Foreign & Commonwealth Office, The Home Office og MCBDirect (Muslim Council of Britain). November 2004

Forward not back - Labour Party manifesto 2005

Joint Briefing (for the House of Lords) 2004:

Briefing for the debate on Religious Offences in the House of Lords – Rapport skrevet av British Humanist Association (BHA), British Muslim Research Centre (BMRC) og Justice. April 2004

The Commission on British Muslims and Islamophobia:

Islamophobia: A challenge for us all (Summary), 1997

Islamophobia: Issues, Challenges and Action 2004

The Christian Institute:

Why a religious hatred law would harm religious liberty and freedom of speech 2005 – Rapport fra The Christian Institute.

Minority Rights Group International:

Ansari, Humayun 2002. **Report – Muslims in Britain** - Rapport fra Minority Rights Group International

The Muslim Council of Britain:

Muslims in the workplace, 2005.

Guidelines on religious discrimination and Islamic ethos, 2005

Representing and serving Muslims in Britain – Rapport om The Muslim Council of Britain's arbeid 2003-2004

The Commission for Racial Equality:
40 years of law against racial discrimination, 2005.
Towards Racial Equality, 2002

Internett:

Office of Public Sector Information:
<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2001/10024--e.htm#22>

Publications for the Parliament:
<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmselect/cmhaff/351/35108.htm#a8>
http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldhansrd/pdvn/lds05/text/51025-21.htm#st_188
<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld199900/ldhansrd/vo000607/text/00607-08.htm>

10 Downing Street Web Page:
<http://www.number-10.gov.uk/output/Page1.asp>
<http://www.number-10.gov.uk/output/page7934.asp>

Muslim Council of Britain:
<http://www.mcb.org.uk/>
http://www.mcb.org.uk/features/features.php?ann_id=867
http://www.mcb.org.uk/features/features.php?ann_id=906
http://www.mcb.org.uk/features/features.php?ann_id=911
http://www.mcb.org.uk/article_detail.php?article=announcement-415
http://www.mcb.org.uk/article_detail.php?article=announcement-456
http://www.mcb.org.uk/article_detail.php?article=announcement-510
<http://www.mcb.org.uk/aim.php>

BBC News:
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/4270010.stm>
http://news.bbc.co.uk/1/shared/spl/hi/uk/05/born_abroad/html/overview.stm
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3873323.stm

http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4668868.stm
http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4112118.stm
http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4376314.stm
http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/a-z_of_parliament/a-b/81898.stm
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/london/4322652.stm>
http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/4329716.stm
<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/4081208.stm>

News UK:

<http://uk.news.yahoo.com/>
<http://uk.news.yahoo.com/28102005/362/opinion-formers-briefing-british-humanist-association.html>

CRE Website:

<http://www.cre.gov.uk/>

The European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia Website:

<http://eumc.eu.int/eumc/index.php>
http://www.raxen.eumc.eu.int/1/webmill.php?s_id=32813&dlocale=200818291&lin=detail&s_displayed=200818291

Comment is free:

http://commentisfree.guardian.co.uk/faisal_bodi/2006/05/whose_equality_agenda.html

National Secular Society:

<http://www.secularism.org.uk/>
<http://www.secularism.org.uk/38682.html>
<http://www.secularism.org.uk/32979.html>
<http://www.secularism.org.uk/32187.html>

The Guardian:

<http://www.guardian.co.uk/>
<http://www.guardian.co.uk/g2/story/0,,1385028,00.html>
<http://politics.guardian.co.uk/homeaffairs/story/0,,1389426,00.html>

<http://observer.guardian.co.uk/comment/story/0,6903,1635351,00.html>

British Humanist Association:

<http://www.humanism.org.uk/>

<http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=1809>

<http://www.humanism.org.uk/site/cms/contentviewarticle.asp?article=1418&splash=yes>

<http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=1824>

<http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=1861>

<http://www.humanism.org.uk/site/cms/newsarticleview.asp?article=2137>

Kenan Malik Website:

<http://www.kenanmalik.com/>

http://www.kenanmalik.com/essays/islamophobia_guardian.html

The Evangelical Alliance:

<http://www.eauk.org/>

<http://www.eauk.org/media/media/ucb-jan-2006.cfm>

<http://www.eauk.org/public-affairs/religiousliberty/archive/article-racial-and-religious-hatred-bill.cfm>

<http://www.eauk.org/public-affairs/religiousliberty/archive/house-of-lords-briefing-racial-and-religious-hatred-bill.cfm>

Justice:

<http://www.justice.org.uk/enterb/index1.html>

<http://www.justice.org.uk/ourwork/discrimination/index.html>

http://odin.dep.no/krd/norsk/dok/andre_dok/nou/016001-020009/hov009-bn.html

Odin:

<http://www.odin.dep.no/>

http://odin.dep.no/krd/norsk/dok/andre_dok/nou/016001-020009/hov009-bn.html

The Runnymede Trust:

<http://www.runnymedetrust.org/>

<http://www.runnymedetrust.org/projects/commissionOnBritishMuslims.html>

Dictionary.com

<http://dictionary.reference.com/>

<http://dictionary.reference.com/search?q=islamophobia>

Answers.com

<http://www.answers.com/>

<http://www.answers.com/topic/public-order-act-1986>

UN Website:

<http://www.un.org/>

<http://www.un.org/News/Press/docs/2004/sgsm9637.doc.htm>

Salaam Website:

<http://www.salaam.co.uk/index.php>

http://www.salaam.co.uk/themeofthemonth/september03_index.php?l=22

FAIR Website:

<http://fairuk.org/>

<http://www.fairuk.org/fairdeal.htm>

International Viewpoint Website:

<http://www.internationalviewpoint.org/>

<http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article903>

Liberty Website:

<http://www.liberty-human-rights.org.uk/>

<http://www.liberty-human-rights.org.uk/pdfs/policy06/soc-2nd-reading-lords.pdf>